

Landmandsforsamlingen i Aarhus.

Af Lieutenant, Assistent S. C. La Cour.

Da den Bestemmelse, som den 9de Landmandsforsamling i Odense havde taget om at afholde næste Møde i Sønderborg, var bleven umuliggjort ved de ulykkelige Begivenheder, der i det følgende Aar ramte vort Fædreland, tog det Rgl. Landhusholdnings-Selskab ifjor Initiativet til det 10de Landmandsmødes Afholdelse, ved at indbyde Landboforeningerne til at sende Delegerede til Kjøbenhavn for deels at foretage de indledende Skridt til dette Møde, deels at drøfte og gjøre Udkaft til den fremtidsige Ordning af Landmandsmøderne.

Ved to Dages Sammenkomst paa den Rgl. Vet.- og Landbohøiskole enedes man om, at det 10de Landmandsmøde skulde afholdes i Aarhus 1866; til Præsident for Mødet valgtes Lehnsgreve Holstein Holsteinborg, til Vicepræsident Gods-eier Estrup til Skafføgaard og til Medlemmer af den forberedende Komitee Lehnsgreve Frijs Frijsenborg, Godseier Ingerslev og Grosferer Broge. Denne Komitee supplerede sig senere med D'Yr. Godseier Saxtorph til Vosnæsgaard, Kammerjunker, Byfoged Scholten i Aarhus, Konsul Mørk i Aarhus, Kammerraad Eriksen til Mundelstrup og Grosferer Nahr i Aarhus, og da Grev Frijs Frijsenborg ikke saae sig istand til at modtage Valg som Medlem af Komiteen, valgtes i hans Sted Kammerherre, Stiftamtmand Dahl først til Medlem af Komiteen og dernæst til Formand for denne. Til Sekretair for Forsamlingen valgtes Komiteen Bureauchef Desfan.

Allerede i November udsendtes Planen for Mødet, der bestemtes afholdt fra den 25—29 Juni, og den bar kjendelig Vidne om, at Komiteen havde taget fuldt Hensyn til de ved tidligere Møder indvundne Erfaringer, baade hvad Omfang og Anlæg angik. Den Forandring, som allerede Mødet i Horsens havde paapeget, og som Mødet i Odense havde udviklet videre, nemlig at give vore Landmandsforsamlinger et mere engelsk Præg ved at lade Udstillingerne af forskjellig Art, eller med andre Ord Deeltagerenes Belæring gjennem Diet faae større Betydning, — denne Forandring blev atter her bragt et godt Skridt videre, og om vi end maae ønske at gaae endnu videre i denne Retning ved kommende Møder, maa det dog betragtes som heldigt, at Forandringen skeer langsomt og med Barsomhed, saa at Kontinuiteten ikke brydes, og at det bliver i fuld Overensstemmelse med en lidt efter lidt klarer Trang hos Deeltagerne, at vi tilsidst kunne naae hen til Landmandsmøder, hvor, i Modsætning til de første her i Landet, Udstillingerne af forskjellig Art bliver det absolut Væsentligste, medens Discussionen indskrænkes og for største Delen afløses af afsluttede Foredrag.

Men alt som vore Landmandsmøder forandres i denne Retning stille de ogsaa større Forbringinger ikke blot til Penge-spørgsmaalet, men ogsaa til den forberedende Komitees Virksomhed. Ingen vil have deeltaget i Mødet i Aarhus uden oftere at have maattet stubse over det storartede Apparat baade af Kræfter og Materiel, som Komiteen havde bragt i Virksomhed; alle Udstillinger og Arrangement vidnede ligesaa meget om Storhed i deres Udcast, om Tænksomhed i deres Ordning som om Smagfuldhed i deres Udførelse; Skjønhedsfanben i al Ordning var i en sjelden Grad steet Fyldest, og dette i Forbindelse med den Harmoni, som bandt de enkelte Udstillinger sammen til et smukt og nogenlunde eensartet udviklet Hele, bidrog væsentligt til at efterlade hos Deeltagerne det velgjørende Indtryk, som upaatvivlelig Alle medtog derfra.

Men ogsaa Byens og Omegnens Beboere erhvervede sig Medlemmernes Tak ved den behagelige og forekommende Maade,

hvorpaa de vidste at krybdre de ofte meget anstrengende Forretningsdage under et Landmandsmøde. Byen var fra den første Dag af klædt i Festrdragt; de forskjellige Selskaber aabnede deres Lokaler for Medlemmerne; i den gamle interessante Domkirke, der til forskjellige Tider blev foreviist, var der Kirkeconcert, og ved den muntre Fests, som Byen gav alle Forsamlingens Medlemmer i Niis Skov Torsdag Aften, søgte man, om end saa vanskeligt, at overgaae den hjertelige Modtagelse, som Dagen forud var bleven viist paa de forskjellige Udflugter til Omegnen, hvor den jydste Gæstfrihed baade hos Herremænd og Bønde viste sig i sit fulde Lys.

Landmandsmødet var stærkere besøgt end noget tidligere*) nemlig af 1909 Medlemmer; af disse have 1427 havt hjemme i Jylland (deraf 206 i Aarhus), 250 i Sjælland (deraf 87 i Rbhvn), 91 i Fyen, 39 i Slesvig, 33 paa Volland-Falster, 33 paa Samsø, 9 paa Bornholm, 9 i Sverrig-Norge, 7 i Storbrittanien og 11 i andre Lande. — 425 Godseiere og Proprietairer, 386 Bønder, 347 Forpagtere og Forvaltere, 100 Landbrugselever og „Landmænd“, 32 Møllere, 33 Forstmænd og Gartnere, 18 Dyrslæger, 100 Fabrikanter og Haandværkere, 153 Handlende, 158 Videnskabs- og Embedsmænd og 157, der ikke kunne henføres til nogen af foranstaaende Klasser.

Forsamlingens Virksomhed omfattede deels 1) Forhandlinger af opstillede Spørgsmaal, deels 2) et Dyrskue med tilhørende Kraft- og Hurtighedsprøve og deels 3) Udstillinger af forskjellig Art.

Forhandlingerne

fortes i Klubben Polyhymnias store Sal og aabnedes Kl. 9 Mandag Formiddag af Komiteens Formand, Kammerherre Dahl, som først omtalte Maaden, man var gaaet frem paa, for at faae dette Møde istand, efter at Bestemmelsen,

*) Ved Mødet i Randers (1845) var der 332 Medlemmer, i Odense (1846) 626 M., i Aarhus (1847) 467 M., Kjøbenhavn (1852) 1242 M., Flensborg (1854) 422 M., Aalborg (1856) 1042 M., Haderslev (1859) 430 M., Horsens (1861) 940 M. og Odense (1863) 1252 M.

som derom var bleven fattet ved Dønsfødsødet, var bleven umuliggjort. Dernæst omtalte han, hvorledes Komiteen havde suppleret sig, dens Bestræbelser for at lede Forberedelserne til Mødet paa bedste Maade, afslagde paa dens Begne en Tak for al den Velvillie og Bistand, som den under Udførelsen af sit Hverv havde fundet hos Kongen, Rigsdagen, Autoriteterne og private Mænd. Han meddeelte, at der var anmeldt flere Dyr og Medfæstaber end til noget tidligere Møde, og at alt tydede paa, at Mødet ogsaa vilde blive talrigt besøgt af Deeltagere. Derpaa ubragte han et Leve for Kongen, og meddeelte, at man, i Tighed med hvad der havde fundet Sted i Horsens og Odense, havde ladet Udstillingsmedaillen præge i Guld til Kongen, som et Taknemmelighedsbeviis for den Interesse, H. Majestæt havde viist Forsamlingen; han følte sig overbevist om, at Forsamlingen vilde samstemme i, at Præsidenten paa dens Begne overrækker Kongen den. — Ved de Delegeredes Møde ifjor i Kjøbenhavn var Lehns greve Holstein til Holsteinborg bleven valgt til Præsident for nærværende Møde; han var ogsaa villig til at modtage dette Valg, men ønskede, at Forsamlingen selv først skulde godkjenne det, — hvilket den derpaa eenstemmig gjorde ved at reise sig. — Han sluttede med at erklære, at Komiteen vel fortsatte sin Virksomhed, men at denne endnu stillede saa store Krav til dens Tid og Kræfter, at dens Medlemmer ikke kunde overtage nye Funktioner.

Derpaa indtog Grev Holstein Præsidentspladsen; han takkede for den Tillid, Forsamlingen her havde viist ham; han var vis paa, at man ikke i hans Ønske om at faae Præsidentvalget godkendt af selve Forsamlingen vilde finde nogen forfængelig Demonstration, men at han blot havde ønsket det, for at Forsamlingen kunde give Valget det fulde Lovlighedens Præg, thi det var jo første Gang, at Valget ikke umiddelbart var udgaaet fra selve Forsamlingen. Han haabede, at Forsamlingen under sine Forhandlinger og Arbejder vilde imødekomme Præsidentens gode Villie til at lede disse paa bedste Maade. Den Valgmaade, der var benyttet denne Gang, ansaae han for

at være heldig, hvorover man isvrigt snart vilde faae Leilighed til at udtale sig, naar de Delegeredes Forslag om de fremtidige Landmandsmøders Ordning kom under Forhandling. Kun maatte han strax bemærke, at han ikke troede det heldigt, at Præsidentvalget blev staaende ved den samme Mand gjennem flere Møder; thi ved nye Kræfter bringes der i Reglen større Liv, Bevægelse og Afvevling tilveie. Ved Landmandsmødet i Malmø ifjor overbragte han paa Komiteens Vegne en Indbydelse til at deeltage i nærværende Møde, og naar desuagtet kun saa Faa af vore svenske Venner havde fulgt Indbydelsen, laae Grunden hertil sikkert i, at den store Industriudstilling i Stockholm havde draget dem did; de Ankomne ligesom ogsaa Professor Wilson fra Edinburgh, der som Udsending af den engelske Regjering og som Forsamlingens Gæst var bleven indbudt og modtagen af Komiteen, bød han velkomne.

Da den af Delegeret-Forsamlingen ifjor valgte Vicepræsident var bleven kaldet til Indenrigsminister, maatte et andet Valg foretages. Etatsraad Valentiner foreslog at vælge Kammerherre Skeel til Dronninglund, Proprietair Ingversen derimod Etatsraad Tesdorpf. Denne frabad sig Valget og opfordrede til at samle sig om Skeel, som derpaa med Genstemighed blev valgt til Vicepræsident for den 10de Landmandsforsamling. Efterat have takket for den ham derved bevilste Tillid forlod han med de Delegerede fra Landbosforeningerne ifølge Præsidentens Opfordring Forsamlingen for at vælge Medlemmer og Suppleanter til Bedømmelseskommitteerne.

Derpaa forelagdes den paa Mødet af Delegerede fra Landbosforeningerne den 13de Juni 1865 vedtagne Ordning af de fremtidige Landmandsforsamlinger til Vedtagelse. Den lyder som følger:

„1) Den næste Landmandsforsamling afholdes i Kjøbenhavn 1869.

2) Det Kgl. Landhuusholdningssekskab sammenkalder Aaret forud for dens Afholdelse et Møde i Kjøbenhavn af 1—2

Delegerede for hver Landboforening. I dette Møde a) fastsættes Stedet for næste Landmandsforsamling b) vælges 3 Medlemmer af den Komitee, der har at forberede Mødet, hvilke selv supplere sig; — Præsidenten og Vicepræsidenten ere fødte Medlemmer af denne Komitee c) foretages Valg af Præsident og Vicepræsident for den forestaaende Forsamling d) vælges Medlemmer af de forskjellige Dommerkomiteer (3 Dommere og 2 Suppleanter til hver).

3) Skulde Vacance i foransførte Valg opstaae, udfyldes de af Landhuusholdningssekselskabets Bestyrelse i Forening med den Komitee, der har at forberede Mødet.

4) Den herved vedtagne Ordning af de fremtidige Landmandsforsamlinger forelægges den 10de Landmandsforsamling til Approbation."

Hertil spøiede Præsidenten, at ligesom der af Kommunalbestyrelsen i Nakskov var sendt en Indbydelse til Landmandsforsamlingen i Odense om næste Gang at samles i Nakskov, saaledes var denne Indbydelse atter fornyet ved de Delegeredes Møde ifjor i Kjøbenhavn, og ogsaa nu forelaae der en Indbydelse til at afholde det næste Møde i Nakskov. Hvis det forelagte Udkast vedtoges, og Kjøbenhavn altsaa blev valgt som næste Mødested, hvortil en særlig Opfordring fandtes deri, at Landhuusholdningssekselskabet vil fejre sit 100aarige Jubilæum til den Tid, — da vilde den fremkomne Indbydelse ei kunne tages tilfølg; men han meente, at vi da burde udtale en varm Tak til Nakskov og yttre det Haab, at de Delegerede i sin Tid ville have den venlige Indbydelse i Erindring.

Rammerherre Wichfeld formodede, at saaledes som Sagen stod, turde Nakskov vel ikke regne paa at see den næste Landmandsforsamling hos sig, omendstjøndt dette er et levende Ønske i Lolland-Falsters Stift, og han troede ogsaa, at Landvæsenet der er fuldt værd at lære at kjende.

Da Ingen ønskede at udtale sig om det forelagte Udkast for de fremtidige Landmandsforsamlingers Ordning, fattedes det

under Afstemning en bloc, og vedtoges næsten med Eenstemmighed.

Derefter indleedes følgende Spørgsmaal: „Hvilke nye Erfaringer foreligge med Hensyn til Melkens hensigtsmæssige Behandling og Tilvirkningen af Smør og Ost?“ af

Kandidat Segelcke (Kjøbenhavn). Dette Spørgsmaal kan betragtes som en Fortsættelse af Forhandlingerne paa Odenfemødet, og det er da naturligt først at give et Tilbageblik paa, hvad der i denne Sag er skeet i de forløbne 3 Aar, og at undersøge de Fremstribt, som de dengang stillede Forslag have havt. Her som overalt er det heldigt, at de Maal, som cengang ere blevne opstillede og erkjendte for gode, ikke atter forlades.

Bestræbelserne for at faae unge Landmænd oplærte i Meierivæsenet have havt heldig Fremgang. Begyndelsen skete med et Par Udlændinge, som i 1864 modtoges af Proprietair Koch til Thomasmindel og Godseier Ingerslev til Marselisborg. I 1865 udsendtes atter 7 andre unge Landmænd, og iaar ere allerede andre 7 anbragte paa forskjellige Steder. Som det var at vente, viste det sig i Begyndelsen vanskeligt at finde passende Væresteder, idet man nærede Frygt for at bringe et saa nyt og fremmed Element ind i Meieriet; men Erfaringen har fuldelig viist, at der ingen Vanskelighed derved beredes Meieridriften; tverimod har den med Kundskaber og Hjælpemidler ubrustede Elever ofte været et godt Middel til den rationelle Meieridrifts Fremme. Ikke alene have derfor Alle de, der i de foregaaende Aar have havt Elever, med Beredvillighed modtaget nye, men Taleren har endog for nylig modtaget Anmodning fra en Landmand, der tidligere ingen Elever har havt, om at anvise sig en saadan. I Reglen have de tilbragt 2½ Maaned i Meieriet og deeltaget i alle forefaldende Arbejder ved dette; desuden have de ved Brugten af Vægt og Thermometer lært at kontrollere de forskjellige Arbeiders rigtige Udførelse og have endelig i 2

Noticebøger, som han særlig har indrettet for saadanne Folk, og af hvilke han vil fremlægge et Exemplar her i Forsamlingen, optegnet alt af Betydning, som de have lært af Meierstien, og de Sagttagelser, som de selv have maattet gjøre. Det har nu da ogsaa viist sig, at efter 8 Dages Forløb have de kun havt Die og Tanke for Meieriet og dets Arbeider, og efter de 2½ Maanedes Forløb have de endog, hvor Leiligheden tilfølgende er bleven givet, været i Stand til at overtage Meierstiens Plads, takket være de Forkundskaber, hvormed de mødte, og den Lyst, hvormed de have arbeidet. Igen er altsaa nu brudt, men hvad der endnu kun er en Undtagelse, bør være Regelen: alle vore yngre Landmænd bør lære Meieridriften; thi det vil være en vourdeerlig Støtte for dem senere i Livet.

Af afgjort Vigtighed for Meieridriften er den Kontrol, man kan udøve med den. I saa Henseende staaer meget tilbage; mange Steder er der slet ingen Kontrol, lige fra Fodret, man giver Qvæget, til Smørret, man fører af Melkfejleren, trods de store Værdier, der her ere under Omsætning og i Virksomhed; og selv, hvor der ved Prøvemalkningen er indført en Mellemkontrol, er Springet for stort. Imidlertid spores ogsaa i saa Henseende tydelig Fremgang, og denne vil kjendeligt forsøges, alt som man mere indseer Vigtigheden deraf, og eftersom de forskjellige Kontrolleringsmidler blive lettere tilgjængelige for Landmændene; af saadanne skal han nævne, at Justeermester Bruun har sørget for, at man nu overalt i Provinserne kan faae Prøvemalkningspande og tilsvarende Bismervægt hos enhver af Justeerkammerets Kommissjonairer. Egeledes ville de af Proprietair Friis og Taleren udarbejdede Meieridagbøger og Bergs bekjendte Decimalvægte sikkert betydeligt lette Kontrollen. Af alt dette findes Prøver paa Udstillingen.

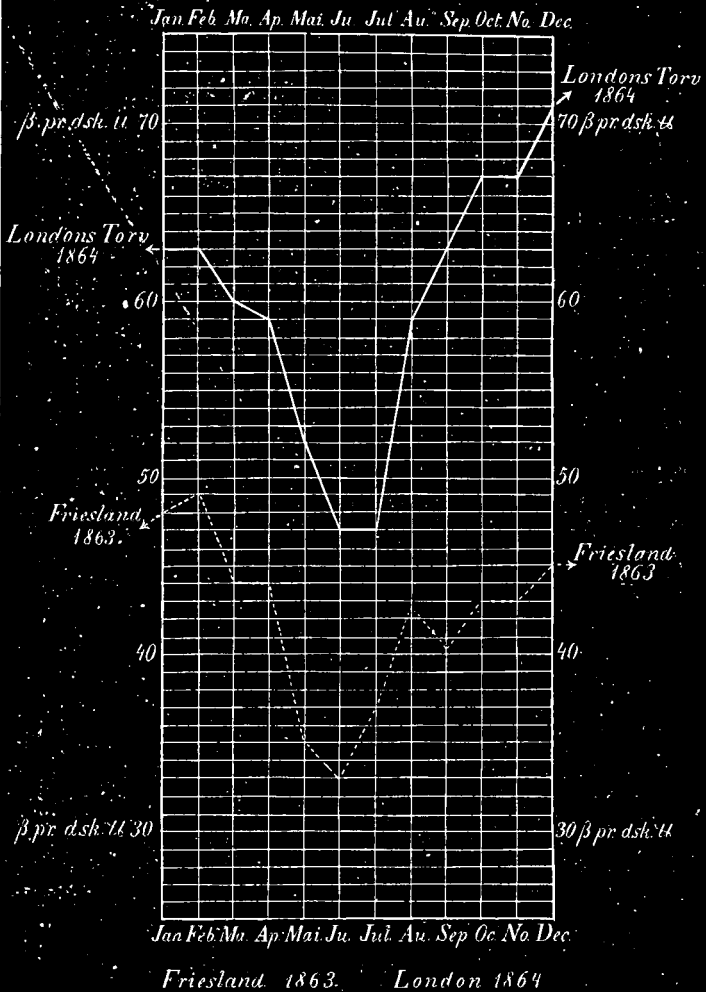
Melkestuernes Indretning lader meget tilbage at ønske. I Reglen ere de for kolde om Vinteren og for varme om Sommeren. For at bøde herpaa havde man tidligere til Winterbrug en mindre Melkfejler, som opvarmedes ved en

Raffelovn, men bortset fra at denne ved sin Ds og den daarlige Luft, den fremkaldte, skadede Smørlavningen, ere disse Vinterkjeldere nu utilstrækkelige paa Grund af den store Mængde Melk, der nu i Reglen høves i Marts og April. Man ledes derfor til ogsaa at bruge Hovedmelkekjelderen om Vinteren, og da at opvarme den med Damp, saaledes som man i sidste Vinter med Tilfredsstillelse har gjort paa Thomasmind og Balsgaard. At Melkekjelderne ere for varme om Sommeren, har man søgt at bøde paa ved at gjøre dem meget store og hvælvede, men Luften holder sig trods Ventilationen næsten altid indeluffet og beklumret i dem, og de have ikke viist sig helbige. Man kommer mere og mere til den Overbeviisning, at det sikreste og helbigste Midde vil være at afkjøle Melken, inden den kommer i Kjelderen, men Maaden, hvorpaa dette bedst skal skee, maa Erfaringen lære.

Ved at opvarme om Vinteren og afkjøle om Sommeren og holde Varmen saa vidt muligt konstant, vil man fjerne den uheldige Indflydelse, som Varmeforandringen har, og som gjør Arbeidet saa uhyre vanskeligt for Meieristen; man vil sætte hende i Stand til mere udeelt at rette sin Opmærksomhed paa og skjærpe sine Midler i andre Retninger og derved frembringe et bedre Produkt. Dampen er i saa Henseende en udmærket Støtte for Meieridriften, og siden Odensmødet har Dampanvendelsen vundet stor Udbredelse, om end desværre ofte paa en feilagtig Maade. Som et særdeles velslykket Anlæg vil han henvide til Durupgaard paa Falster, hvor Dampen kjerner, straaer Kornet til 220 Kør, knuser Havren og skjærer Hakkelsen til Hestene, opvarmer Melken til Ostelavningen og Vandet til Meieriets Keengjøren, koges Mæden til Folkene, opvarmer Meieristens og Pigernes Bøveller og Folkestuen, og der staaer kun tilbage at bruge den til Opvarming af Melkestuen, for at den kan siges at være fuldt benyttet. Dette Dampanlæg har kostet 1450 Rdl. Ved Ostelavningen kan Temperaturen træffes langt sikrere ved Damps Anvendelse ligesom ogsaa Kjærningen støttes deraf. Et nyt Meieri uden

Sammenlignende Oversigt
 over
 Smørprisernes Stigen og Falden i
 Friesland og paa Londons Torv

Damp er et Feilgreb. - Da Varmen spiller en Hovedrolle baade ved Kjerningen og Ostelavningen, bør disse altid kontrolleres af et Thermometer. Dette erkjendes ogsaa mere og mere, og en Instrumentmager har i eet Aar allerede folgt over 400 Thermometre.

Ogsaa hvad Produkternes Uffætning angaaer er der skeet kjendelige Fremfribt, idet man nu ikke længere holder saa længe paa Smørret som forhen, men endnu er der dog for stor Tendents til „at spekulere“, og sjøndt der fra de Handlendes Side er gjort meget for at bringe Smørret hurtigst muligt paa Markedet, bliver det dog ofte for gammelt, fordi Landmanden holder for længe paa det; derved lider Kvaliteten selv af det bedste Smør, og det derved forarsagede Tab er ofte større end Prisernes Stigning. Da Englænderne ere vore bedste Kunder, maae vi særligt tage Hensyn til de Forbringere, de stille til Smørret; disse ere store, og vort Smør tilfredsstillende ikke; de ville have friskt, nykjærnet Smør med saa lidt Salt som muligt; jo hurtigere vort Smør altsaa kan komme til dem, desbedre og des høiere Priser, og i denne Henseende er endnu en viid Mark for Fremfribt, thi bedste Slags Smør er paa Londonnermarkedet bleven betalt med indtil 180 Rdl. pr. Tønne. Den Vægt, Englænderne lægge paa aldeles friskt Smør, kan forekomme os latterlig, men selv hos os begynder en lignende „Fiinhed“ at udvikle sig; saaledes veed Taleren flere Huse i Kjøbenhavn, der nu ville have friskt Smør hver Uge. Smagen her paa Landet stiller andre Forbringere, den kalder det nykjærnete Smør fadt, flaut og ubehageligt, og vil have meget Salt i det, for at det kan smage af noget; men ville vi have bedste Priser, maae vi lempe vor Smag efter vore Forbrugeres.

Naar vi nu undersøge det engelske Markeds Forsyning, da viser det sig, at det navnlig er de vedvarende Græsgange i England, Irland og Holland, der levere Hovedmassen af Smør. Om Foraaret vælter Græsset frem i disse frugtbare Lande, begunstige af det milde fugtige Klima, og Markedet

overfyldes med Smør. Om Vinteren er derimod Smørproduktionen meget ringe, og af dette Forhold bør vi søge at drage Fordeel. De londonste Smørpriser vise sig nemlig at gaae Haand i Haand med Produktionen i de 3 nævnte Lande. Taleren ophæver dette ved foranstaaende Table, der er udarbejdet efter de sidste 2½ Aars Priser. I November stige Priserne; i Januar og Februar naae de Høidepunktet, falde atter og staae lavest i Juni og Juli, da Græs væxten er stærkest; derefter aftager denne, og Priserne stige nu igjen. Hvis Begjæret efter det nykjernede Smør ikke var saa stort, vilde denne regelmæssige Stigen og Dalen ei finde Sted. Prisen paa Smørret i Holland følger omtrent de engelske Priser. For nogle Aar siden, inden vor Smørudførsel om Vinteren var begyndt, blev altid vort Sommersmør bedst betalt, men efterat Vinterudførslen nu er aabnet, finder det omvendte Sted, vore Priser følge nu ogsaa det engelske Markeds, og medens vore Sommerpriser ikke ere faldne, ere vore Vinterpriser stegne saaledes, at de nu overgaae hine. Betydningen af at bringe vort Vintersmør hurtigst muligt paa Markedet er altsaa indlysende, ikke blot taber det ved at blive gjemt, men Priserne falde ud paa Foraaret; og medens Forholdene her ere mindre gunstige for Smørproduktion om Sommeren, idet vort mindre fugtige Klima giver mindre rigeligt Græs, ere vi derimod ligesom henviste til ved en rigelig Opføbring af Korn at fremkalde en stor Smørproduktion om Vinteren, altsaa netop paa en Tid, da Priserne ere høiest.

Efterat Præsidenten har takket Kandidat Segelcke for hans Foredrag, takker ogsaa

Statsraad Tesdorpf ham for de mange Oplysninger, han giver Landmanden, og som ikke noksøm bør paaafjønes baade af den større og mindre Jordbruger. Men han maa dog gjøre en lille Indvending med Hensyn til en øieblikkelig Afvendelse af det friske Smør om Sommeren, idet han troer, at man i Juni og Juli ofte bliver budt saadanne Priser, at man vil staae sig vel ved at gemme det indtil i August, da Prisen i Reglen er betydelig høiere, og desuden er den først-

nævnte Tid vanskelig til Transporten for Barmens Skib. I saa Henseende ere Hollænderne stillede langt heldigere og næsten lige saa gunstigt som mange Egne af selve England; de have nemlig daglig Dampskibsforbindelse med England og langt kortere Wei end vi, saaledes at medens Hollænderne ofte kun have en Transporttid af 1 Døgn, maae vi i Reglen regne paa en Transporttid af 1 Uge, og ofte hengaae flere Uger inden vort Smør kan komme selve Konsumenten i England i Hænde. Vi nødsages derfor til at behandle vort Smør saaledes, at det bliver mere holdbart, og i August kan vort Juni- og Julismør endnu være meget godt, hvorimod det vil være for længe at beholde det til Oktober og November, og Kjøbmanden i saa Fald har Grund til at beklage sig. Ganste vist bør vi om Vinteren søge at bringe vort Smør hurtigst muligt frem, men ogsaa da ere vi mindre heldigt stillede ved den Usikkerhed, som Islæg lægger for en regelmæssig Dampskibsfart. I Januar, Februar til midt i Marts ere vi ikke sikke paa Smørrets Afsetning. Han har saaledes engang maattet samle 123 Dritler Smør, da det formedelst Islæg var aldeles umuligt at faae det udført fra Falster. Vi maae derfor ogsaa behandle vort Vintersmør saaledes, at det eventuelt kan bevares. Anlægget af en Helsingørshavn kan blive af uurbeerlig Betydning for Smørproduktionen, hvis den kan holde, hvad den lover, og den vil da mægtigt kunne forøge Winterproduktionen. Men vi maae være forberedte paa, at ogsaa denne Havn i ugunstige Tilfælde kan fryse til, og den Sikkerhed, der er en saa væsentlig Støtte for de engelske, irske og hollandske Smørproducenter, ville vi derfor neppe naae. Vi maae baade Sommer og Vinter producere holdbart Smør, hvilket er langt vanskeligere end at producere friskt Smør.

Randibat Segelcke samstemmer i, at der for Juni og Juli er mindst Udsigt til høie Priser, men han har havt Produktionen i sin Heelhed for Die, og om denne gjælder det, at vi maae bringe den hurtigst muligt paa Markedet. Kun det allerfineste Juni- og Julismør kan der være Tale om at gjemme,

naar de stigende Smørpriser i August skal kunne opveie Forringelsen i Kvaliteten ved Opbevaringen.

Hermed sluttedes Mødet, idet Præsidenten bød Professor Nathorst fra Alnarp Velkommen; han var nemlig mødt som Repræsentant for Malmø Lehn's Huusholdningsforening i Genhold til den Indbydelse, som ifjor overbragtes til Landbrugsmødet i Malmø.

Om Middagen aabnedes Redfaksudstillingen; Kl. 1½ gav Prof. B. S. Jørgensen i sin Egenkab af Formand for Bedømmelseskomiteen en Udsigt over Udstillingen, og om Aftenen ligesom hver af de følgende Dages Morgen prøvedes forskellige Redfakker og Maskiner, — men om alt dette henvises til et følgende Afsnit.

Det første Spørgsmaal paa Dagsordenen i det næste Forhandlingsmøde Tirsdagen d. 26de var: „I Betragtning af de Fordele, der i klimatisk*) Henseende ville være forbundne med en Beplantning og Engvanding i større Maalestok af de jydskke Heber, tages under Overveielse, ved hvilke Midler disse Formaal rettest kunne naaes“.

Capitain Dalgas (Aarhus) vil indlede Sagen for Engvandingens Vedkommende; men før Midlerne behandles, maae vi først undersøge hvilke Heber, der bør benyttes, thi de ere langt fra lige gode Alle. Han vil derfor først give en Oversigt over Heberne, men dog indskrænke sig til det Parti af dem, der ligger Syd for en Linie draget fra Lemvig til Kaløvig, deels fordi Heberpartierne her ere mere samlede, deels fordi de ere de største. Hele det Parti, der ligger Øst for en Linie dragen fra Skive over Hagebro, Steendalsgaard, Hørbylund og Brande til Randbøl er stærkt couperet og hører til Kullesteensformationen. Partiet Vest for Linien danner derimod en stor flad Slette, hvori der kun hist og her findes Afbrydelser ligesom af Der i et Hav; Derne høre til Brun-

*) og statsøkonomisk (senere tilføjet).

fulformationen, Sletten til Aflformationen, om man end bør foretrække at betegne den som Havflette. Paa alle de 3 nævnte Formationer findes Heber, men naturligviis af meget forskjellig Bestaaffenhed, og vi maae betragte hvert Parti for sig. Til Heberne paa Kullesteensformationerne høre de omkring Viborg, mellem Viborg og Skive, Viborg og Silkeborg, Heberne ved Nye o. fl.; de have næsten aldrig Afl, hvile paa et ofte lidt leerholdigt Sandunderlag, og egne sig i fortrinlig Grad til Beplantning, hvorimod de ere for couperede til Agerbrug, og Vandløbene i dem for smaa til Engvandsanlæg. Desuden vil ogsaa af klimatiske Hensyn Beplantningen her være paa sin Plads.

Vest for dette Parti findes den store Havflettes Hedeparti, der meget langsomt og jævnt skraaner ned mod Havet i Vest. Kun hist og her afbrudt af Rjæmpehøje, Brunkulsøer og Aa-dale. Til disse Heber høre Heberne paa begge Sider af Karupaa, der over Holstebro staae i Forbindelse med Slettepartiet langs Vesterhavet, den 10 □ Mile store Hebe mellem Hørbylunde og Søbyø og den 40 □ Mile store Hebe omkring Skjærnaa, og af hvilken en Arm følger med Skjærnaa, en anden gaaer til Varde og en tredie til Ribe, og alle staae de altsaa i Forbindelse med Hebefletterne langs Vestkysten. Jordbunden er gold, næsten reent ufrugtbart Havsand uden Leer eller Mergel, med 2—3—4 Tommer Afl og lidt Lyngstjold. Her er næsten slet intet Fald, og da Vandet ikke kan synke ned gennem den ahlbundne Jord, kan det altsaa samle sig i enhver af de flade, næsten umærkelige Lavninger, og derved give Anledning til Dannelsen af de store Rjær- og Mosestrækninger, som vel have et tykkere Humuslag, men ogsaa et stærkere og fastere Aflslag end de omgivende Heber.

Jo længere man kommer mod Vest desto bedre bliver Heben; thi den mergelsførende Brunkulsformation, der i Vunden strækker sig hen under al Heben, nærmer sig her mere til Overfladen, og paa Buurhede er f. Ex. Sandlaget kun 2—3 Fod tykt. Naar man har Mergel, er det i det Mindste

tænkeligt at faae Agerbrug frem, og da der nu desuden findes Enge langs Naabløbene ved Vestkysten, er meget af Heben paa disse Steder bleven opdyrket og forbedret, men indenfor findes endnu omtrent 80 □ Mil af den omtalte usle Slags Jord i Hebe. Hvor denne er lav og altsaa suur, vil selv Beplantning være en Umulighed, hvorimod denne maastee engang vil fremkomme paa de lidt høiere liggende tørre Partier. Det bedste i Havsletten er Naaløbene, og hvor Opdyrkning har fundet Sted, finder man den altid knyttet til disse, men desværre har Engvanding kun fundet Sted langs Bækkene, der føre til Naerne, og ikke ved Naerne selv, da man ei har kunnet magte disse.

Den 3die Slags Heber findes paa de omtalte Brunfulsøer, hvoraf den største begrænses af Holstebroaa i Nord og Ost, og som mod Syd næsten strækker sig til Skjærnaa. Desuden findes 4 à 5 andre store Der Syd herfor, foruden en Mængde mindre af forskjellig Størrelse. I disse Der er Jordbunden en helt anden, indeholder Leer, Mergel og Glimmer, der endog indeholdes i Sandpartierne, der findes i Brunfulsøerne. Da de ere coupereede, ville de give Læ for en Beplantning, men ogsaa til Agerbruget ere de udmærket stikfede, især da dette tilmed vil kunne finde en værdifuld Støtte i de ikke ubetydelige Naaløb, der gennemskjære dem. Indtil for nogle Aar siden have de henligget i Hebe, men siden 1848 er en betydelig Deel af dem opdyrket; om der end endnu henligger store Strækninger af disse udmærkede Heber, der vente paa Opdyrkning.

Derefter gaaer Taleren over til at undersøge de Midler, ved hvilke Engvandingen i Heben kan fremmes. Det bedste Beviis for Engvandingens Nytte viser sig i den Begjærlighed, hvormed Beboerne benytte Vandet i en Mængde af de smaa Bække, som de med Lethed have kunnet opstemme, og naar ikke de større Naers Vand hidtil er benyttet stærkere, da er det ikke Ulyst dertil, thi derom vidner Anlægget af de Strømhjul, som man hidt og her bruger til at øse Vandet fra Naerne ind

over høsliggende Enge, men det er Evnen og Kraften til at benytte alt Vandet i disse, der har manglet. Beboerne indsee imidlertid nu, at disse Strømhjul ikke føre til noget rigtigt Resultat, idet de koste for meget og give for lidt Vand, og tænke derfor mange Steder paa at gaae over til et Opstemnings- og Kanalsystem. Længs Karupaa paa en Strækning af 5 Miil fra Bordingmølle til Hagebro vil Vandet kunne opstemmes 15 Gange, og givende 100 Kubikfod Vand hver Gang i Sekundet, vil man have en samlet Vandmængde af 1500 Kbf. til sin Raadighed, medens de nuværende 20 Strømhjul paa denne Strækning kun give 20 Kbf. Man kunde synes, at det vil blive en overflødig Vandmasse at faae, men der maa vandes rigeligt for at naae et tilfredsstillende Resultat, og besværre er der paabegyndt for mange Anlæg med for lidt Vand. Aaløbene ligge i Reglen i en Flodseeng, der er $\frac{1}{4}$ Miil bred og 10—20 Fod lavere end Heben, og det er disse gamle Flodseenge, der bør bruges til Engvanding, thi her findes Engtroge, Kjær og Moser, og de ville afgive et tilstrækkelig stort Areal, saa man ei behøver at gaae ud paa Heben. Saaledes vil af den ovenfor nævnte, af det danske Hedeselskab projekterede Engvanding paa de 5 Mile af Karupaa 4500 Tdr. Land kunne engvandes. Terrainet i Flodsengen er hyperligt, fordi det er det bedste og tilmed ligger umiddelbart ved Aerne, men i een Henseende er det uheldigt, saa at man har maattet projektere Enganlæg oppe paa Heben, — man kan nemlig i Reglen ei faae det tilkjøbs. Derfor har Skjærnaa-aktieselskabet bestemt sig til at ville opstemme Sønderommeaa og dermed vande 15,000 Tdr. Land af selve Havfletten, men dette er utvivlsomt et Misgreb, thi man tager da Vandet bort fra de gode Enge uden paa Heben at naae noget rigtigt Resultat.

Men ved Engvandings-Asfociationer kan denne Ulempe overvindes; Hedeboerne ville ikke sælge, derimod gjerne vande, men de mangle Penge, Kjendskab og Enighed. Ved at man forener sig kan Resultatet naaes. Ved Bordingmølle har man

saaledes paa en Strækning af 1 Miil i de sidste 30 Aar udført 3 Opstemninger 10—11 Fod høje, og gravet næsten 3 Mile Kanaler 10—20 Fod brede; det Hele er anlagt af en Bonde, Jens Stoulund, der interesserede sig meget derfor, og som fik de andre Bodseiere til at gaae ind derpaa ved at tilbyde sin Veilebning frit. Virkningen har været enorm; 2 Gaarde, der tidligere kun holdt 8 Kreaturer, holde nu 80, og have et overbandet Engareal af omtrent 150 Tdr. Land. Naar en enkelt Bonde uden at have lært noget og ved helt simple Midler har kunnet udrette Sligt, da maa en bedre Hjælp fremkalde endnu større Resultater, og denne Hjælp bør gaae ud paa at optage Kort og Nivellements af Terrainet, lægge Planer og søge Associationer dannede.

Det er af disse Grunde, at Høvedelskabet har henvendt sin Opmærksomhed paa de nævnte 5 Miil af Karupaa; det har ladet optage Kort og Nivellements og vil gjøre Udkaft til Stemmeværkerne og Kanalerne, udstikke Linier og gratis veilede Beboerne, naar disse ville udføre Arbeidet; ligesaa vil man maaskee ogsaa understøtte med Pengebidrag, hvis Tømmeret til en eller anden Opstemning vil koste meget, eller hvis man nødsages til at expropriere. I Betragtning af den Nytte, som Generalstabens eventuelle Kort over disse Egne ville være for Sagens Fremme, har man søgt Krigsministeriet om at fremme Opmaalingerne af al Kraft, saa at de kunne tilendbringes om 10 Aar, medens ellers maaskee 40—50 Aar ville medgaae. Adresser i saa Henseende ere spredte, og en lignende er henlagt heri Salen til Underkrift.

Derpaa resumerede han korteligt sit Foredrag.

Iægermester Mourier-Petersen (Rugaard) vil omtale Beplantningen af Heben, og da først dens Klimatiske og statsøkonomiske Fordele, dernæst Arbeidets Udførelse og sluttelig Midlerne. — Skovene virke direkte ved at mildne Klimaet, beskytte Jorden mod Udtørring og ved at give Læ, hvilket navnlig har Betydning for Vestjylland. De udjevne de store Uligheder, der i skovløse Egne findes mellem Vinterens Kulde og

Sommerens Hede, de gjøre Nætterne varmere, Dagene kjligere. Regnmængden er størst i Skovegnene. Ogsaa indirekte virke de, idet de afhjælpe de stærke Haglstorme, hvilket Becquerel tydeligt i et Kort har paaviist for Frankrigs Bedkommende. Ogsaa i sanitair Henseende virke de gavnligt ved at ubaande Ilt og optage Kulshyre og usunde Dunster fra Sumpe og Moradser. Jorden bliver vandrigere deels derved, at Træernes Beshyning forhindrer Jordampningen, deels ved at deres Rødder virke som en vertikal Draining, saa at Vandet kan synke i Jorden, istedetfor at stulle bort ad Overfladen, hvorved ellers de store Oversvømmelser fremkaldes; saaledes have i Frankrig mange Exempler paa, at det flodløse Terrain lader den faldne Regn undslippe altfor hurtigt, saa at Floderne til sine Tider foulme stærkt op, medens de til andre Tider ligge næsten tørre, saa at Fabrikker, der have været anlagte ved slige Floders Vandkraft have maattet ophøre, medens de atter ere komne i Virksomhed, naar en ny Skovplantning paa det ryddebe Terrain har fremkaldt en stadigere Vandstand. Ogsaa i Norge, Grækenland og Spanien have en Mængde Exempler paa den uheldbringende Indflydelse paa Klimaet, som en stærk Bortshugning af Skovene har fremkaldt. Ikke blot Skovene, men selv Hegnene virke heldigt i klimatiske Henseende.

Vaade direkte og indirekte have Skovene statsøkonomisk Betydning. Træ er en af vore vigtigste Nødvendighedsartikler, og uagtet det nu i en Masse Siemed erstattes af Jern og Kul, ere Brændepriiserne dog bleve fordobblede i de sidste 30 Aar, Gavtræpriiserne endog tripplere.

Uf begge Grunde er der altsaa stor Opfordring til at tage sig af Skovanlæg paa Heben, der alene for Jyllands Bedkommende indtager 130 □ Mil. — Taleren meddeler derpaa en Udsigt over Jordens Benyttelse i Danmark efter det statistiske Tabelværk.

Hvad selve Arbeidet angaaer, maa der tages Hensyn til Jordens Beshaffenhed og Træsarterne. Heberne med Egekrat ere de bedste; deels er Bunden god, deels have her Læ

for de unge Planter; man bør her plante Rødgran i de aabne Steder, horthugge de daarlige Rødstub af Egepurlet og lade de gode voxe. De høitliggende Heber bestaae deels af Kullestenspartier, deels af Brunkulsøerne, og paa begge Steder er Plantningen paa sin Plads. Men Vinden er stærk, Jorden, om end nogenlunde frugtbar, dog meget raa og trænger til Udluftning, og der fordres altsaa en Deel Arbeide. Her maa man især lægge Vind paa en forberedende Kultur, og dertil maa man have haardsføre Træsorter, og Arbeidet maa udføres betryggende. Man maa her være forsigtig med at bruge Rødgran, uden at der er Læ mod Vest; findes det ikke, bør man blande den med *Pinus alba*, *austriaca* og *montana*. Man maa først have Læbælter af *P. montana* eller *pumilio*, der er meget nøisom, og som selv plantet paa Hegn groer meget godt; den voxer paa den fletteste Jord, er en Afart af *P. sylvestris* og maa ikke forveksles med *P. inops*. Den bliver kun en Busk, men andre Træer vilde maastee neppe en Gang blive dette paa samme Jord; paa bedre Jord vil den voxe i Veiret og give Stamme. Taleren faaer sit Frø fra Døshered. *P. alba* er ogsaa nøisom og taaler en temmelig daarlig Bund, men Frøet er kostbart. Om *P. austriaca* haves ikke tilstrækkelig Erfaring; den bruges meget i Klitterne og voxer godt, undtagen paa de lavere Steder, og en 20—30-aarig Bestand tæt ved Matstrup er begyndt at gaae ud, saa man vist bør være forsigtig med den. Edelgran fordrer en noget bedre Grund; Hvidellen bør bestemt fraraades paa Heben, og selv *P. sylvestris* er gaaet ud paa flere Steder, hvor ingen Ahl findes, men han troer, at det er en raa og uudluftet Jord, der er Skyld heri.

Det vil have stor Betydning at finde billige Kulturmetoder. At pløje alt gaaer ikke an, da Lyngen derved ødelægges, men at pløje enkelte Striber og besaae dem, er vist det bedste; ogsaa Anvendelsen af den rosenste Saaemaskine er maastee heldig. — Paa de store Hebesletter ligger Ahlen for nær; vil man imidlertid plante der, bør de tørre Heber vælges

og Ahlen gennembrødes. Paa Randbølhede har Gjennembrødning kostet 15 Rd. og Plantning 15 Rd., og dette er for meget, da vi endnu have saa megen god Jord. Den søndre Fjeldborg Plantage, der staaer paa Ahl, er noget af det fletteste. De sibe Steder bør fremfor alt ikke bruges. Ahlen er hovedsagelig Sandahl; Steenahl og Jernahl findes mere spredt og har derfor mindre Betydning.

Hvad Vidlerne angaae, da falder Tanken let paa Statens Medvirkning hertil, men Tidsaanden er imod, at den besætter sig med industrielle eller andre Anlæg af beslægget Karakter, da, de altid blive for kostbare for den. Derimod kan Staten indirekte virke ved Pengeunderstøttelse, Veiledning og hensigtsmæssige Love; vor nærværende Skovlovgivning trænger til Forandring i flere Retninger, om han end ikke ønsker fuldkommen Skovfrihed. Eier Kommunerne Heder, da bør de gjøre sig dem nyttige ved at beplante dem, og allerede have flere Kommuner som f. Ex. Varde, Viborg og Hølstebro slaaet ind paa denne Vej. Men først og fremmest bliver det dog den private Entreprise, der skal staffe Hedeplantninger frem, og det ikke blot selve Rodseierne, der nærmest maae føle sig kaldede dertil, men hele Nationen bør føle sig grebet af Interesse for en Beplantning af Heberne. Navnlig vilde det være helbigt, om Pengemænd vilde træde til; Kapitalerne skulle nok betale sig, naar de anvendes paa rette Maade, og det er ved at hjælpe herpaa, at Hedeselskabet vil virke, og ikke ved selv at kjøbe Heder; det vil staffe større Kjendskab om Heden tilveie, paapege hvad der egner sig til Beplantning og hvad ikke, vil udgive en Hedegeografi, vil sætte sig i Forbindelse med Kommuner og Private for at tilbyde sin Tjeneste, vil anlægge Planteskoler, hvormed det allerede har begyndt, og vil endelig søge at faae dygtige og kyndige Planteurer og at faae unge Karle oplærte hos disse for Selskabets Regning.

Tiendecommissair Tacoppidan fra Næsgaard spørger, om Hedeselskabets Undersøgelser ogsaa udstrække sig til Vandets Bestaendighed, som er et Moment af en overordentlig Betyd-

ning. Tilseles ved fremgik det ikke klart af Capt. Dalgas's Foredrag, om de 1500 Rbf. Vand, han regner paa at kunne bruge ved Karupaa, i Virkeligheden findes der, eller om de kun staves tilveie ved det hyppige Gjenbrug, hvilket naturligviis vil gjøre Foretagendet langt usikkrere.

Assistent (a Cour*) er ved sine Reiser i Udlandet kommet til et fra Dhrr. Indleberes lidt forskjelligt Resultat, og da Sagen har vakt en almindelig Interesse over hele Landet, føler han sig forpligtet til at fremsætte sine Anskuelser. Der er i Planen gaaet ud fra, at Klimaet vilde vinde ved Hebernes Beplantning, og det er ogsaa en almindelig udbredt Mening, at Skovene have en heldig Indflydelse paa det; men Videnskaben er neppe endnu naaet til nogen bestemt Mening derom, navnlig hvad deres Indflydelse paa Varmen og Fugtighedsforholdene angaaer; dog mener Taleren, at de, samlede i store Masser i det Indre af Fastlandene, kunne have Betydning; men for Danmarks Vedkommende er det væsentligt de store omgivende Have, der bestemme Klimaet, og ligeoverfor disses Indflydelse vil et Skov anlæg paa Jyllands Heber upaatvivelig næsten blive betydningsløst for Danmarks Klima i dets Heelhed. De, rigtignok kun i en kort Arrække foretagne, Optegnelser, som det fgl. Landhuusholdningselskab har foranstaltet, have ikke givet nogen større Regnmængde for Skovegnene. Som lægivende vil Skoven vel virke endeel; men det er dog tvivlsomt, om dens Betydning i saa Henseende ikke overdrives. Vindene bevæge sig ikke horisontalt hen over Jorden. Gasparin har fundet, at Vinden navnlig om Sommeren vil komme ned mod Jorden under en Vinkel af omtr. 15° ; Taleren troer selv at have fundet, at Vinklen er kun 10° , men i begge Tilfælde vil Skovens lægivende Virkning betydeligt formindskes. Ved en Vinkel af 15° ville 50 Fod høje Træer give Lø i 200 Fods Brede, og i Rhonedalen regnes 6

---

*) Referatet af hvad jeg selv fremsførte i Discussionen om Hebesagen tillader jeg mig at gjengive efter „Ugeskrift for Landmænd“.

Fod høie Hegn at ville stærme over en Strætning af 66 Fod. En almindelig Anvendelse af Hegn over hele Landet vilde være til overordentlig Nytte for os, thi Hegnenes Goder overgaae langt deres Mængder. Det er en Erfaring fra Udlandet, at man altid træffer gode Græsmarker, hvor der er Hegn, og derfor finder man overalt i Belgien, at Jorden, skjøndt den der er saa kostbar, er omplantet ikke alene af Hegn, men af høie Træer, der holde paa Fugtighed. Skovenes middelbare lævirkende Betydning, idet man har sagt, at Naalestovene skulde sluge Vindene, Løvstovene kaste dem tilbage som Hvirvelvinde, er endnu tvivlsom; at de derimod inde i store Fastlandsmaaer kunne forhindre Dannelsen af de heftige Stormvinde, som ellers ofte sødes paa store, nøgne Sletter, er utvivlsomt; men vore Vinde ere næsten alle Havvinde, der, efter det Resultat, hvortil Videnskaben nu mener at være kommen, dannes ude over Atlanterhavet og bevæge sig i store Cirkler ind over os. At begrunde Skov anlæg paa Heden af klimatiske Hensyn, troer Taleren derfor at være vagt; derimod vilde det have været heldigt, om Dhr. Indledere havde samlet Oplysninger om Udbyttet af de bedst anlagte Hedestove og heri søgt Begrundelsen for en Hedepplantning, thi det oekonomiske Spørgsmaal er dog det, der nødvendigviis først paatrænger sig. En Sammenligning imellem Skovbrug og Agerbrug i Hedeegnene vil være meget lærerig. Jord, der, anvendt til Agerbrug, ikke vilde have en høiere Værdi end 60 Rd. pr. Td. Ld., har ifølge en Afhandling i „Tidskrift for Landøkonomie“ af Forskanditat Pütken, ved at benyttes til Skov, givet en aarlig Indtægt af 8—9 Rd. pr. Td. Ld., idet en Kubikfod Træ ved Auktion er bleven udbragt til over 15 β . Der gives vistnok en Mængde Egne, hvor Skov meget godt kan betale sig og vil være langt mere lønnende end Agerbrug. Vi bør neppe forcere Opdyrking til Agerbrug paa Heden, saa at vi flytte vor Driftskapital fra de gode Jorder, der trænge haardt til den, ud paa Heden, thi den gamle Jord vil være langt mere lønnende end den nye, og vi skulde derfor ikke søge en ny Mark for vor

Virksomhed, saalænge vi have en gammel, hvor den er mere lønnende.

Der foreligger vel Erfaringer om, at Engvanding er fordeelagtig, naar Vandet er godt eller Jorden frugtbar; men den Jord, der er mager, vil neppe kunne frembringe Græs, fordi den vandes med Vand, der indeholder yderst Lidt. Det er i alt Fald fra Videnskabens Side høist tvivlsomt, om saadant vilde give et tilfredstillende Resultat. Vincent skjæler udtrykkeligt imellem forskjelligt Slags Vand og indlader sig ikke paa at anlægge Kunstenge, hvor de samlede Lokaliteter ikke ere gunstige. Vi maae vogte os for lyste-lige Planer, som ikke give noget Udbytte. Der er sagt, at Karupaa kan vande 4500 Tdr. Vd. ved at opstemmes 15 Gange. Men have vi 1500 Kubikfod i Sekundet? Det er ikke sandsynligt. Beregne vi hele den jydskke Hedeslette til 142 □ Mile, vil den aarlig herpaa faldende Regnmængde give for 1 Sekund 4,538 Kubikfod Vand, hvilket efter Capt. Dalgas' Maalestof i hans Afhandling om „Engvanding i de jydskke Heder“ vilde kunne vande 20,945 Tdr. Vd., istedetfor, som han der angiver, 30,000; og endda, vel at mærke, kun under den Forudsætning, at Intet fordamper, at Intet synker i Jorden, at Intet gaaer tabt, men hver faldende Regndraabe kommer til Aerne for der at benyttes, og at Vandet tilmed har en passende Godhed. Men ifølge almindelig antagne Erfaringer fra den nordeuropæiske Slette kommer kun $\frac{1}{3}$ af den aarlig faldende Regnmængde til Aaløbene, og de saa ofte omtalte 30,000 Tdr. Vd. svinde altsaa ind til 6,982. Hermed stemmer det ogsaa, at Gudenaen, med et Opland af 50 □ Mile, efter Justitsraad Carlens Maaling giver 550—600 Kubikfod Vand i Sekundet, og herefter vil der paa Heden kun komme 1518 Kubikfod Vand i Sekundet. Skjærnaa har 42 □ Mile Opland og vil altsaa kun kunne give 450 Kubikfod Vand, hvormed der kan vandes 2000 Tdr. Vd., men ikke 15,000. Det vil derfor være rigtigst først at indsamle en

større Række Erfaringer, inden man inblader sig paa altfor store Foretagender. Hvis Skovkultur fik en større Udbredelse, da kunde Aaerne muligvis være hensigtsmæssige som Kommunikationsveie, der kunde bruges til at udføre Skovens Produkter, og da Vand fra Naalestove ikke er godt til Engvanding, modarbejde altsaa Beplantning og Engvanding hinanden i dobbelt Retning.

Jægermester Klüver (Silleborg) slutter sig til Indleberne. En Hovedsag for Beplantningen er det at faae gode Ræbster og navnlig godt Underlæ. Hertil egne Teg og Bøg sig fortrinligt; de blive meget tætte, hvorom Erfaringerne fra Heden noksom vidne. Egen er meget seiglivet og meget let at faae til at voxe, naar vi blot ville samle Agern af Hebeegen. Imod den sidste Taler bemærker han aldrig at have kunnet udbringe en Kubikfod Naaletræ til den Priis han anfører, ligesaa forstaaer han ei heller, naar Assistent la Cour paa den ene Side benægter Skovens Indflydelse i klimatisk Henseende og snart derefter fremhæver, hvorledes selv en Tornebusk kan virke i saa Henseende. Navnlig ifjor saae han tydeligt, hvorledes Skovene beskyttede Rugen under de ugunstige Veirforhold sidst i Mai. At Gudenaå fører saa lidt Vand, hidrører fra den store Fordampning fra Søerne, som den gennemløber.

Capitain Dalgas: Assistent la Cour har gjort sig skyldig i 3 Misforstaaelser, af hvilke den ene er berettiget, de to andre ikke. Det er nemlig en Feil, naar der i Spørgsmaalet ikke er anført „og statsøkonomisk“ efter „klimatisk“. Derimod maa han antage som givet, at Skovene i begge Henseender have Indflydelse og vil ikke inblade sig derpaa, da der ikke vil være Tid til at diskutere disse Forudsætninger. Dernæst er han vel enig med Assistent la Cour i, at vort Agerbrug bør føres i intensiv Retning, men det samme maa gjælde for alt det Agerbrug, der nu eengang eksisterer i Vestjyllands mindre gunstige Egne, og for disse vil Engvanding være en stor Støtte i saa Henseende. Ganske vist skulle vi ikke blot tage Hensyn til Vandkvantummet, men ogsaa til Vandkvaliteten,

og i saa Henseende kunne jo chemiske Analyser være meget gode, men bedre er det dog at faae Sagen praktisk beviist, og dette er allerebe steet ved den Begjærlighed, hvormed Beboerne søge at benytte sig af Vandet, og som navnlig har fundet sit stærkeste Udtryk ved det Opsving, som den 30 Aar gamle Opstemning af Karupaaens søndre Deel har fremkaldt i de omliggende Agerbrug. Han har aldrig angivet Karupaaens Vandføring paa den omtalte Strækning til 1500 Rbf., men kun til 100 i Gjennemsnit, som ved en 15 Gange gjentaget Opstemning vil give 1500 Rbf.; og Tallet 100 har han kun bestemt som et lille Middeltal af flere nøiagtige Maalinger, han har foretaget paa den nævnte Strækning. At det projekterede Vandingsanlæg ved Skjærnaa er uheldigt formedelst en forringede Vandmængde er han enig i og har selv udtalt sig imod det. Naar Gudenaanen, der har et ringere Fald end Vestjyllands Aar, kun vanskeligt kan seilbargjøres, troer han at dette saa meget mindre kan skee ved disse.

Propr. Bruun til Ormholt er enig med Indleberne, navnlig hvad Beplantning angaaer, og maa blot beklage, at de ikke have udstrakt deres Undersøgelser til Vendsyssel, hvor megen Jord henligger, der bør beplantes. Han vil navnlig tilraade at plante paa Bakkerne og at fulgrave Plantehullerne.

Assistent la Cour seer ikke nogen Uoverensstemmelse i sine Ytringer. Man maa skjelne vel imellem de directe og de indirecte Virkninger af Skoven som læggevende. Den anførte høie Priis paa Naaletræ er bleven betalt, og ubertiden gaaer Prisen endnu høiere. Hvad den første Misforstaaelse angaaer, som han stulde have gjort sig skyldig i, da behøver han ikke at gaae ind derpaa, da Misforstaaelsen skyldes Programmet. Med Hensyn til den anden Misforstaaelse, da forekommer det ham, at Betingelserne først maae undersøges, førend det vil være rigtigt at drøfte Midlerne. Endnu er ingen bestemt Mening berom flaaet fast, og Dhrr. Indlebere have jo selv, navnlig den ene af dem, drøftet disse Betingelser, og derfor maa det vel ogsaa være berettiget for en Anden at

gjøre det. Hvad den tredie Misforstaaelse angaaer, da maa han indrømme at have misforstaaet, men Grunden dertil ligger deri, at Capt. Dalgas, der selv andetsteds har anført Vandbehovet til $\frac{1}{10}$ Kubikfod i Sekundet, her har gjort et Overflag, ved hvilket han kun faaer $\frac{1}{45}$. Det bliver derfor staaende fast, at Engarealernes Størrelse er ansat for høit. Med Hensyn til, at Naernes Fald skulde være for stærkt til, at de kunne benyttes som Kommunikationsveie, da benyttes dog Fosserne i Norge dertil, uagtet de have et langt større Fald.

Tiendekommissair Tacoppidan samstemmer med den fjerde Taler i, at Kapitalerne hellere maae anvendes paa den gammel dyrkede Jord, hvor der endnu i saa mange Retninger er Trang til den, og hvor de ville forrente sig bedre end paa Heberne. Han har selv været bosat i Heben og brevet en Gaard med 1600 Tdr. Land, men trods den bedste Villie og Kjendskab til og Indsigt i Jordens Bestaafenhed og Behandling var det dog et meget uforbeelagtigt Foretagende. Derimod kan han derude vise 20 Alen høie Træer som Vidne om, at Skovkulturen langt bedre og forbeelagtigere lykkes. —

Derpaa medbeelte Præsidenten, at der ogsaa fra Aalborg Kommunalbestyrelse var indløbet en Indbydelse til det næste Landmandsmødes Afholdelse dersteds, men at den ifølge den igaar af Forsamlingen vedtagne Beslutning jo ikke kunde efterkommes, og at han skulde underrette Bestyrelsen herom samtidig med at takke for den. Derpaa udtalte Prof. Nathorst fra Alnarp i Staane, at der var Mange i Sverrig, som havde ønsket at følge den Indbydelse, som de ifjor modtog til dette Møde, men at Industriudstillingen i Stockholm baade havde lagt saa stærkt Beslag paa de svenske Redstabsfabrikkers bedste Produkter og draget saa mange af Landmændene did, at en større Deeltagelse i dette Møde derved var bleven umuliggjort for Sverrigs Vedkommende. Ligesaa var man ved Forbudet mod Kvægsindførsel til Sverrig formedelt Kvægsygen bleven forhindret i at kunne møde her til Skue med sit gode Kvæg, da man alt-

faa ikke kunde føre det tilbage; dette er saameget beklageligere, som han troer, at den danske og svenske Huusdyrstand smukt ville supplere hinanden ved et Fællesskue. Det var ham paa- lagt af Malmø Lehn's Huusholdningselskab at bringe Forsamlingen de svenske Landmænds Tak for Indbydelsen hertil, og han haabede, at Svenske og Danske skulle samles talrigt ved det næste Møde i Kjøbenhavn, — til hvilket Møde Præsidenten derpaa slutteligt overførte Indbydelsen.

Derpaa indleedes det næste Spørgsmaal: „Kan Græsning i Skovene ansees for at være tilladelig eller endog tilraadelig“ af

Forstmester Wimpfen: Han henholder sig til en Artikel, han 1858 skrev i „Ugeskrift for Landmænd“, og den der udtalte Mening om, at man maaskee for stærkt har banlyst Dvæget fra Skovene, fastholder han endnu. Allerede for en Deel Aar siden var man bleven opmærksom derpaa, og 1841 udvirkede daværende Forstmester Krogh hos Rentekammeret, at der blev gjort Forsøg i Statsskovene med atter at lade græsse i Skoven under visse Betingelser. Sagen fandt den Gang ikke Anklang hos de ældre Forstmænd, og kun paa et Par Godser fortsattes Forsøgene, men da Græsningen her viste sig at være til stort Gavn for Bøgebesaaeningerne, er den nu atter under visse Betingelser optagen i Statsskovene ved Finansministeriets Skrivelse af 3die Mai 1864, saa at Skovgræsningene under Jagttagelse af strenge Forsigtighedsregler og under fornøden Kontrol nu maa ansees for at være baade tilladelig og tilraadelig. Disse Betingelser ere: 1) at der er Græs nok i Skoven, og at Dvæget tages ud af Skoven, naar der ikke længer er rigeligt Græs. 2) at Dvæget ei tøires, men holdes i stadig Drift gjennem alle de Steder i Skoven, der trænge til at befries for Græs, og at det er under streng Vogt.

Under disse Betingelser er Græsningen et Kulturmiddel til stort Gavn idetmindste for de græsrigge sjællandske Bøgeskove, og han ønsker, at de, der ere kjendte med de jydsk Skove, ville udtale sig om Forholdet i disse.

Jægermester Klüver kan gaae ind paa Græsningen, naar den steer betingelsesviis, men af den absolute Græsning er han en Modstander, da man ikke kan vente en heldig Opvæxt, hvor man slet intet Græs har i Skoven, hvorimod vel en for tæt Græsvæxt bliver skadelig. Græsbenyttelsen bliver let skadelig ved at Dvæget afæder Trærnes Blade og beskadiger deres Rødder, saa at der gaaer Kræft i disse. Kun under særlige Forhold bør den anvendes, og der maa da tages Hensyn til, hvilke Træarter der findes i Skoven, hvilke og hvor mange Dyr man vil slippe derind, hvilket Driftssystem der bruges, Forhyngelsesmaaden, Aarstiden, Jordens Bestaffenhed, Opsigten med Dvæget osv.

Oversørster Dahlstrøm (Frisjenborg): Skovgræsningen er en af de billigste Kulturmetoder, og i Jylland findes der Bøgehøiskove, hvor Græsset er ligesaa generende som paa Nerne. Jægermester Klüvers Frygt for den Skade, der foraarsages ved, at nogle Blade hist og her afnippes, er temmelig betydningsløs, det er et forsvindende Onde mod Godet af Græsningen. En dyb Bearbejdning af Jorden er af største Vigtighed, hvorpaa han nævner slaende Exempler fra en Planteskole.

Hoffjægermester Sehested (Broholm) finder Spørgsmaalet af mindre Betydning og Fare, efterat det af Indlederens Foredrag har viist sig, at det ikke dreier sig om de danske Skove i deres Heelhed, men kun om en lille ubetydelig Deel deraf, nemlig om den Deel, der er saaledes overvoget med Blaabær og Græs, at Selvsaaening derved er hindret. Det skylbes den Fred, der er lyft over Skoven, at vore smukke Skove ere bevarede, medens Skovgræsning i sin Almindelighed er et ligesaa sikkert Middel til at ødelægge dem. Han har tænkt over denne Sag, der først kom frem ved Haderslevmødet, hver Gang han siden har reist igjennem en Skov, og han kan i al Fald for Thyens Vedkommende sige, at der neppe findes en eneste, hvor det vilde være raadeligt at græsse, maastee med Undtagelse af en enkelt lille Plet, hvor enten Blaabærriis eller

for tæt Græs kan skabe Besaaeningen. Den ærede Indleder har selv viist, hvor farligt det er at slippe Qvæget ind i Skoven, idet han har sagt, at det maa holdes i Drift, men hvem skal kunne passe dette? — det er omtrent ugjorligt.

Zøgermester Kliver. Den her omhandlede Sag blev i Haderslevmødet stærkt imødegaaet af Laurids Skau. Man opnaaer ikke Forbforbedring ved Qvægets Drift i Skovene, dette skeer derimod ved at lade Svinene gaae der; de gjøre langt mere Gavn end Skade, og af dem burde der altid holdes en vis Mængde til et vist Skovareal. Man skal troe, at en Standskov var mindst udsat for Skade af Qvæget, og dog kjender han Exempler paa, at en saadan af denne Grund er gaaet tilbage i en forholdsviis kort Aarrække, ved at Rødderne ere blevne beskadigede af Qvæget; dette klør sig desuden op ad Træerne, og afsnider derved Skuddene.

Kammerraad Rasmussen til Flyntherupgaard. Qvæget græsser aldrig under de store Bøge, hvor det vilde gjøre mindst Skade, thi der findes intet Græs, men kun Mos. Den unge Opvæxt, omkring hvilken Græsset findes, skades derimod meget af Qvæget, der ikke gjør Skjel, men tager baade Græsset og Træplanterne. Desuden er Qvæget under slet Opfigt, og hvorledes skal der søres Tilsyn hermed, thi Skovløberens og Skovfogdens Interesser, der ere knyttede til en stærk Græs-væxt i Skoven, staae derved uheldigviis i Modstrid med hvad der er Skoven bedst tjenligt. Bliver Græsningen almindelig i vore Skove, ville de komme til at see ud som de svenske „Betar“, hvor der vel findes meget Græs til Skovbetjentenes Glæde, men Skoven er reduceret til et let Purl.

Forstmester Wimpfen. Skovbetjentenes Græsningstil-delse i Skovene er ikke ubunden; det er Skovrideren, der giver eller nægter ham den, alt efter Skovens Bestaffenhed, og det er ogsaa ham, som antager Hyrerne, og han veed intet Sted heri Landet, hvor Skovrideren ikke fører et ordentligt Tilsyn.

Spørgsmaalet om: „Hvorledes boer den arbejdende Klasse paa Landet, og ad hvilke Veie vilde dens Boliger kunne udvides og forbedres?“ indleedes af

Statsraad Tessdorpf, der først iaftes blev opfordret til at indlede det, og som derfor havde ønsket sig mere Tid til Forberedelse, især da Spørgsmaalet er af en saa overordentlig stor social Betydning. Siden 1840 have Aaarene her i Landet bedret sig særdeles meget; der er derfor stadig bygget mere og bedre, og eftersom Jorderne ere blevne bedre dyrkede, have de ogsaa kunnet bære en større Byggebyrde, saa at vi vel nu kunne regne, at 1 Td. Land god Jord kan bære en Byggebyrde af 100 Rd. Vi forlange nu gode lune Stalbe, rummelig Plads til vort Korn, velindrettede Meierier og hyggelige Boliger. Disse Fordringer, der maae erkjendes for at være berettigede, ere tildeels steet Fyldest, og ligesaa er der ogsaa foretaget store Forbedringer ved Jordens og Huusdyrenes Behandling og i en større Anvendelse af gode Maskiner, hvilket maa erkjendes for at være en mægtig Løstestang for det fremadskridende intensive Agerbrug. Men disse Forbedringer ville ei blive varige, naar vi ikke omgive os med Arbeidere, der leve lykkelige og tilfredse, saa at vi altsaa ere stærkt interesserede i vore Arbeideres Velvære og særlig i at de boe godt og sundt.

Spørge vi nu, om vore Arbeidere ere sig den Opgave bevidst, som vi stille til dem, da maae vi svare, at mange af dem ikke ere det; de ere ikke altid, som de bør være, og heri ligger en stærk Hindring mod, at det intensive Agerbrug kan arbejde sig frem, men Skammen herfor hviler i al Fald ei udelukkende paa Arbeideren, som Taleren isøvrigt kun kan give et godt Skudsmaal, thi naar vi spørge, om Arbeiderens Aar staae i Forhold til det, vi forlange af ham, og da først og fremmest om hans Bolig er passende, da maa dette desværre saa ofte besvares benægtende. En af de første Betingelser for, at en Arbejder under vort Klima skal føle sig vel, er at han boer rummeligt, tørt og passende. Det er ikke nok, at vi kunne henvise til, at Arbeideren boer bedre end for 25

Nar siden, thi vi have forholdsviis gjort større Forbedringer i andre Retninger.

Begrænde vi Spørgsmaalet og blot betragte de 2 Klasser af Arbeidere, nemlig Selveierhuusmændene og de, der boe tilleie, da viser det sig, i det mindste i de Egne af Landet, hvor Taleren er bedst kjendt, at de første boe bedst, naar det er Huse, som ere gaaede i Arv i flere Led, hvorimod en Masse af de i den senere Tid opførte Selveierhuse ere meget daarlige, navnlig naar man kommer i nogen Afstand ud fra Byerne. Ogsaa ved Leierens eller Indsiddereens Bolig storter der meget; vi erkjende i Reglen altfor lidt den store Indflydelse, som hans Velvære har paa hans Præstationer, og at det er vor første Pligt at sørge for ham som for en Medhjælper, og at der med al Eiendom, hvad enten man er Eier eller Forpagter, følger en Forpligtelse til, at de der bestjæftigede Arbeidere boe godt; direkte kan det vel ikke betale sig at bygge nye Huse, men indirekte vil det drage store Fordele med sig.

En Bolig til en Familie bestaaende af Mand, Kone og 3 Børn bør have 3 Stuer og Kjøkken, og vil omtrent koste 6—700 Rdl.; med den nuværende Arbejdsløn bør man ikke fordrø mere end 2 % i Leie af denne Sum, men ønskeligt var det, om Lønningen kunde stige, saa at Arbejderen blev i Stand til at betale fuld Leje. Vi skulle ikke ængstes ved at bringe Offre for at forbedre Arbejdernes Kaar; derved vil hans Kraft og Sundhed forøges, og han vil sikkert vise sig taknemmelig derfor; og det er ikke blot den nuværende Generation, men ogsaa de kommende, dette vil have stor Indflydelse paa; thi mange af de Sygdomme: Feber, Hjertelssvaghed o. s. v., som vi desværre altfor ofte træffe i Arbejderens Familie, have netop deres Udspring af usunde Boliger og en daarlig Ernæring. Vi skaffe vore Dyr gode Boliger, men vor første Forpligtelse er dog at sørge for vore Arbeidere, og Taleren retter i saa Henseende en varm Opfordring til sine Kollegaer, de større Godseiere, der ogsaa her maae gaae forud og vise Vej; naar da Arbejderen i Selveierdistrikterne seer ham paa Gudsferne at

boe godt og sundt, saa vil der ogsaa hos ham opstaae en stærk Trang dertil, og han vil føle det som en Forpligtelse mod sin Familie ogsaa at staafe en god Bolig. Derfor: Sid man maa indsee og følge som Norm: at Arbeideren skal boe vel.

I det Land, hvortil vi med saa god Grund see hen, i England og Skotland, har der dannet sig Associationer til at hjælpe Arbeiderne til bedre Boliger; navnlig har Skotten det rette Blik herfor; der er ikke mange Landmandsmøder uden at Sagen drøstes, og baade ved Pengesammenstød og gjennem Landbrngslitteraturen søges Sagen fremmet. Derfor see vi ogsaa velindrettede, grundmurede Arbeiderboliger at reise sig derovre i de fleste Distrikter, medens vi endnu staae saa langt tilbage dermed herhjemme. Endnu et Moment skal fremsføres til Støtte for Sagen: Vel er en stærk Udvandring fra Danmark endnu ikke truende, men den kan blive farlig, thi vi have Konkurrenter om vore Arbeidere, der ville byde dem en høiere Løn. Fædrelandskjærligheden vil støtte os i vore Bestræbelser for at holde dem tilbage, naar vi blot ville imødekomme deres billige Fordringer, og mere end hidindtil varetage deres Tarv.

Landinspektør Vadum (Skaarupgaard) tiltræder det af den foregaaende Taler Fremførte, men maa dog fremhæve det særdeles Onstelige i, at Arbeideren selv kommer til at eie sin Bolig; først da faaer han rigtig Interesse og Kjærlighed for sit Hjem, først da kan der tribes ædlere Dyder indenfor Murene. Det er allerede paaviist, hvor vanskeligt det er for Arbeideren at staafe sig en passende Bolig, men hvad den Enkelte ikke kan naae, naaes let ved, at de Enkelte flaae sig sammen, danne Foreninger til fælles Bedste. Det er nødvendigt, at Arbeideren selv maa virke for Opnaaelsen af et slikt Gode, ligesom han er den, der drager Fordelen af det; først da lærer han ret at staafe det, kun da styrkes Selvgættelsen hos ham. Derimod maa man paa det Bestemteste advare imod at danne større Arbeiderkolonier, hvor Arbeideren vel kan sidde ordentligt tilhuse, saalænge han er istand til at opfylde de Vetingelser, der stilles til ham, hvorimod han, naar dette formedelst Shgdom og Svagelighed

ikke længer er Tilfældet, bliver jaget ud for at overlades til Fattigvæsenet. Han tilraader derfor ligesom flere Steder i Udlandet at oprette Foreninger, der nærmest maae bestaae af Arbeiderne selv, men som ville vinde en stor Støtte ved at kyndige Folk deels med Raad og Veiledning, deels med Pengebidrag træde hjælpende til. Vi maae mindes, at det er fra Almueklassen, at en meget stor Deel af de Mænd udgaae, der skulle fremme Fædrelandets materielle og aandelige Velvære, og i Nødens og Farens Stund værne om det, og kun naar Arbeiderbefolkningen lever lykkelig og godt, vil den kunne gennemtrænges af den Aand, der beredvilligt bringer Offre for den hjemlige Arne og for Fædrelandet.

Statsraad Tesdorpf troer ikke, at det er nødvendigt, at Arbeideren selv eier sit Huus, han ønsker naturligtviis ikke, at man danner Arbeiderkolonier, hvorfra Arbeideren senere jages ud; men herfor er der heller ingen Fare; thi den Anskuelse trænger nu mere og mere igjennem hos Alle, at Arbeideren er vor Medarbejder, som vi ere pligtige at pleie i de gamle og syge Dage, naar vi have brugt ham i de unge og sunde; dette staaer mere og mere klart baade for Herren og Thyendet, og derved vil Trofasthedens Baand styrkes mellem Husbonde og Thyende, og vi ville faae en kraftig, taknemmelig og tilfreds Arbeiderstand, ligesom ogsaa kraftige, dygtige Godseiere, der dog ere de sande Støtter for et tiltagende Velvære i vore Landbosforhold.

Da Tiden var forløben, hævedes Mødet, uden at det følgende Spørgsmaal: „Om Midlerne til at indøbekomme de Krav, som Fremtiden vil stille til en landoekonomisk Underviisning for de mindre Jordbrugere“ kunde komme under Forhandling.

Om Aftenen holdt Professor B. S. Jørgensen følgende Foredrag om Sædskiftet:

Da Agerbruget begyndte at udvikle sig af det oprindelige Græsbrug, som Oldtidens Romaneliv var knyttet til, havde det ubelukkende til Hensigt at skaffe Brødfrugt til Mennesket, og man tænkte dengang albrig paa gjennem Agerbruget at sørge

for Dvæget; Overdrev, Skove, naturlige Græsgange og Enge maatte dengang føde Dvæget om Sommeren, og ligeledes udgjorde det der hjergede Hø Dvægets væsentligste Foder om Vinteren; man vilde dengang have anseet det for upassende at bruge noget af den dyrkede Agerjord til Foderplanter for Dvæget, ligesom man endnu for ikke længe siden betragtede en Fodring om Vinteren med Korn for at være et Indgreb i Menneskets Rettigheder: Kornet var bestemt til Menneskesføde ei til Kvægsfoder, dertil var det et for ædelt Produkt. Al den opdyrkede Agerjord maatte derfor i hiin Tid bære Korn, og man dyrkede det indtagne Areal dermed Aar efter Aar, indtil det var udynt; da opdyrkedes et nyt Stykke Jord for at behandles paa samme Maade, medens det gamle Stykke overlodes til sig selv, for i Aarens Løb at samle lidt Kraft. I Egne, hvor man havde store Græsgange og rige Enge, men kun lidt Agerjord, dyrkedes denne bestandig uden Hvile, og gjødedes da hyppigt, i Reglen hvert andet Aar, det kaldtes *Ulfædsdrift*, og man finder endnu Spor deraf enkelte Steder, saaledes i nogle Sogne af Øster-Hanherred. Almindeligst i de frugtbare Egne af Landet var dog *Trevangsbbruget*, der havde vundet Udbredelse i de fleste af Europas veldyrkede Lande, og som bestod i at tage 2 Kornafgrøder og i det 3die Aar at lade Jorden henligge ubenyttet eller til en sparsom Græsgang; hos os, hvor Bygget var den vigtigste Kornart, som blandt andet ogsaa skjønnes deraf, at den ene for sig kaldtes „Korn“, gav man dette den første Plads efter Hvileaaaret, og lod Rugen følge efter; derved opnaaede man tillige, at Jorden i Hvileaaaret til heelt ud paa Efteraaaret kunde benyttes til Græsning. Men for 100 Aar siden begyndte man i Mellemuropa at dyrke Foderurter i Agermarken, og herved fremkaldtes en hel Omvæltning i det System, man indtil da havde fulgt, og i den Betragtning, man indtil da havde næret om Agermarkens Bestemmelse; det var Kløverplanten, som man havde indført fra Italien, der fremkaldte denne Forandring, og da Erfaringen nu snart viste, at man ikke blot fik en riig Kløverafgrøde til Dvægets Brug fra Jorder, der vare trætte af at bære Korn,

men at det efter Kløveren saaede Korn endog saa voxede langt bedre end tidligere, saa opstod Theorien om at dele Afgrøberne i de tærende (Kornet) og de berigende eller staaende (Kløveren), og ved en passende Bøxel af disse meente man altsaa uafbrudt at kunne hjemføre rige Afgrøder fra Marken. Det saae straalende og loffende ud i Begyndelsen, men Kløveren blev simplere og simplere, og uden at kunne forklare sig Grunden dertil kaldte man Jorden Kløvershyg eller Kløvertræt og meente, at det enten hidrørte fra, at Kløveren i stort Maal benyttede et Stof, som kun fandtes sparsomt i Jorden, og som altsaa betingede, at Kløveren kun kunde komme sjældent, eller derfra, at Kløverens Rod udstødte et Stof, der vilde virke som en Gift for den kommende Kløvervæxt, indtil det efter nogle Aars Forløb var blevet destrueret og ødelagt. Erfaringen lærte, at hyppigere end hvert 7de—9de Aar kunde Kløveren ikke voxе igjen paa samme Sted, og Sædstiftets Længde blev da bestemt i Henhold hertil.

Først ved den nyere Tids Undersøgelser er det lykkedes at kaste et om end endnu meget ufuldstændigt Lys ind over det Uforklarlige, der var og tildeels er ved Plantens Forhold til Jordbunden, og ved 2 af disse Momenter, der synes at være de vigtigste, om end langt fra de eneste, skulle vi idag vælge, nemlig ved 1) Plantens kemiske Sammensætning og ved 2) dens Røddannelse.

Den omstaaende Table vil vise de forskjellige Kulturplanters kemiske Indhold. Man vil deraf see, at f. Ex. Hveden, der betragtes som en af de meest tærende, tager meget mindre Kali bort fra Jorden end Kløverhøet, ligesom ogsaa mindre af Kalk og Magnesia; Runkelroer og Kartofler tage ogsaa mere af de samme Stoffer fra Jorden end Hveden, og man vil i det Hele taget finde, at Kornarterne: Hvede, Rug, Byg, Havre, der tidligere betragtedes som de særlig tærende Afgrøder for Jorden, berøve denne mindst, de saakaldte staaende: Kløver og andre bredbladede Planter derimod meest. Den af Landmændene opstillede Theori om berigende og tærende Afgrøder modfiges altsaa bestemt af Videnskaben, idet Analysen, der angiver

Mængden af de vigtigste Stoffer, der ved en

Afgrøden.		Tr. pr. Lb. Lb.	1 Lb. veier.	Bægten pr. Lb. Lb.	Band.	Dvælstofhol- dige Stoffer.
			Lpb.	Pb.	Pb.	Pb.
Hvede:	Korn . . .	10	13	2080	318	241
	Halm . . .	.....	.....	5000	710	90
	Jaft . . .	.....	.....	7080	1028	331
Rug:	Korn . . .	9	12 $\frac{1}{2}$	1836	259	222
	Halm . . .	.....	.....	4500	658	103
	Jaft . . .	.....	.....	6336	917	325
Byg:	Korn . . .	11	12	2112	310	228
	Halm . . .	.....	.....	4400	629	75
	Jaft . . .	.....	.....	6512	939	303
Havre:	Korn . . .	9	8 $\frac{1}{4}$	1188	154	142
	Halm . . .	.....	.....	2700	324	43
	Jaft . . .	.....	.....	3888	478	185
Erter:	Korn . . .	6	12 $\frac{1}{2}$	1224	166	373
	Halm . . .	.....	.....	2200	264	275
	Jaft . . .	.....	.....	3424	430	548
Raps:	Frø . . .	10	11 $\frac{1}{4}$	1880	226	391
	Halm . . .	.....	.....	3700	518	69
	Jaft . . .	.....	.....	5580	744	460
Kartofler:	Knolbe . .	60	12	11520	8732	300
	Top . . .	.....	.....	2000	1648	50
	Jaft . . .	.....	.....	13520	10380	350
Runkelroer:	Knolbe . .	225	12	43200	36850	540
	Top . . .	.....	.....	11000	10120	195
	Jaft . . .	.....	.....	54200	46970	735
Risøvrhø	.....	.....	5000	933	691	
Enghø	.....	.....	3500	511	295	

Bemærkninger. Fødbene ere tilbeeds angivne efter Prof. Holst's Afhandling i 'Tids-
skrift for Landøkonomi', sidste Hefte. Bægten er taget som Middeltal af Bægtangivselserne
i Valentiner's 'Kommebog for Landmænd', med Undtagelse af Hvede- og Rughalm, der er
ansat til omtrent $\frac{1}{2}$ af Kjernens Vægt. Bægten af Rapshalmen, Kartoffel- og Roetoppen
er taget henholdsvis til Bægten af Frøet, Knoldene og Rødderne efter Moser's 'Agricultur-
chemi', Wien 1865. Afgrødens kemiske Indhold er beregnet efter forstnævnte Skrift, kun er

jevne Afgrøde bortføres fra Jorden pr. Td. Ld.

Stibelse.	Kali.	Phosphor- syre.	Kalk.	Magnesia.	Kielfyre.	Organiske Stoffer tilsammen.
Pb.	Pb.	Pb.	Pb.	Pb.	Pb.	Pb.
1269	8,9	17,9	1,0	4,2	0,6	32,6
"	29,5	9,0	13,5	4,5	156,0	212,5
1269	38,4	26,9	14,5	8,7	156,6	245,1
1083	8,6	15,2	0,9	3,3	0,2	28,2
"	23,4	5,4	12,3	3,1	88,7	132,9
1083	32,0	20,6	13,2	6,4	88,9	161,1
1246	8,4	12,7	1,7	4,6	16,2	43,6
"	40,9	5,5	14,1	6,2	85,8	152,5
1246	49,3	18,2	15,3	10,8	102,0	196,1
559	4,6	6,8	1,0	2,5	15,6	30,5
"	25,4	3,2	10,5	4,6	58,6	102,3
559	30,4	10,0	11,5	7,1	74,2	132,3
451	11,8	11,2	1,5	2,4	.....	26,9
"	18,9	12,5	35,9	6,6	.....	73,9
451	30,7	23,7	37,4	9,0	.....	100,3
"	20,1	36,1	11,3	9,0	.....	77,1
"	34,4	9,3	33,3	6,7	.....	83,7
"	54,5	45,4	44,6	16,3	.....	160,3
1728	66,8	16,1	3,5	4,6	.....	91,0
"	ialt 62,8 Pb. Afte					62,6
1728	.....	.....	.....	.....	.....	153,6
5357 ¹	162,8	25,9	34,6	13,0	.....	236,3
"	48,4	19,8	5,5	6,6	.....	80,3
5357 ¹	211,2	45,7	40,1	19,6	.....	316,6
"	58,5	15,0	63,5	20,0	.....	157,0
"	28,0	17,9	31,9	14,0	73,5	165,3

Landmængden, de kvælstofholdige og kvælstofrie Stoffers Mængde i Køernes Rødder tagne efter de af Assistent Petri analyserede Køerprober fra det ugsjede og staldugsjede Stykke i Landbohøjskolens Forsøgsmark. Køernes Vægt er for Lav.

¹ Dvælstofrie Stoffer.

Plantens Næringsbehov, vil klassificere de dyrkede Planter i omvendt Forhold med Hensyn til deres Forbringer til Jorden, og Erfaringen har givet Videnskaben fuldkommen Medhold, idet den har viist os, at de saakaldte berigende Afgrøder ikke taale at komme ret ofte igjen, hvorimod de, som man fordem stemplede som særligt tærende for Jorden, give langt mere tilfredsstillende Afgrøder ved at følge efter hinanden, naar Jorden behandles godt og gjødes rigeligt; man har endog Exempel paa, at Byg er dyrket paa samme Sted i 100 Aar.

Dog er det først ved at see hen til Plantens Roddannelse og beriggennem faae et Billede af Plantens Forhold til de forskjellige Jordlag i Madjorden og Undergrunden, at der ret begynder at falde Lys over hele denne Sag. Medens de tofrøbladede Planter sende deres Rødder lige ned, saa den meest trænger ind i Undergrunden, henter største Delen af sin Næring derfra, og altsaa er mere ligegyldig med Madjorden, der derfor uden væsentlig at skade denne Planter Væxt godt kan være meer eller mindre stærkt medtaget af tidligere Afgrøder, saa udbrede derimod Kornarterne deres Sugerødder stærkest i Overflorpen, afssøge saa at sige denne med en Masse fine Rodgrene, og medens Madjordens Rigdom paa Næringsstof altsaa har den meest afgjorte Betydning for Kornplantens Væxt ei blot i Spiringstiden, men gennem hele dens Liv, saa forholder denne Slags Planter i Modsætning til de Tofrøbladede sig mere ligegyldige overfor Undergrunden. Men medens vi ved Bearbejdningen og ved rigelig Gjødning let kunne forbedre Overflorpen, selv om den er udpiint, saa ere vi næsten magtesløse ligeoverfor Undergrunden; denne maa væsentlig forbedres i sig selv ved den indtrængende Lufts Paavirkning, og Forbedringen foregaaer derfor her kun langsomt, der medgaaer Aar, ofte mange Aar, dertil. Heri ligger npaatvivleligt den væsentligste Grund til, at de tofrøbladede Planter: Rløver, Raps o. s. v. først efter flere Aars Forløb kunne komme igjen paa samme Jord, naar deres Rødder have udbraget største Mængden af de i Undergrunden sparsomt tilstedebeværende dis-

ponible og opløste Næringsstoffer og givet os en riig Afgrøde. Heraf forklares altsaa Kløvershgen, og heraf forklares, at Urterne voxer saa daarligt her i Landet efter at man har indført Kløverdyrkingen, thi Kløverens og Urterns Rodbannelse er den samme, og det er ud af samme Jordlag de hente deres Næring; en gammel Bonde paa Holland, der aldrig har villet dyrke Kløver, avler vedvarende fortrinlige Urter som i gamle Dage. Det „berigende“ eller „skaanende“ ved denne Slags Afgrøder ligger altsaa ikke i, at de fordrer mindre end Kornarterne, tværtimod de tage mere, men derimod i, at de hente deres Næring fra saa dybtliggende Steber, at Kornplanten ikke vil komme til at mærke Mangel af den Grund, og desuden deri, at Stubbene, de øverste Rodstykker, affaldende Blade osv. af Kløveren, Urterne og Rapsen ligefrem ere en Gjødning, som Overflorpen og derved de paafølgende Kornarter modtage paa Undergrundens Beføstning. Og derfor indsees det ogsaa, at hvorvel man ved rigelig Gjødning og omhyggelig Keenholdning af Overflorpen kan vedblive at tage ret gode Kornafgrøder af Jorden, saa er en Vexling af Planter med Overfladerødder og med dybtgaaende Rødder, eller med andre Ord af Kornarter og bredbladede Planter, dog det oekonomist fordelagtigste, thi derved fordeles de Krav, man stiller til Jorden, ned gennem et tykkere Jordlag. Det synes altsaa heraf bestemt at fremgaae, at Vexelbruget er det Driftssystem, vi bør stræbe hen imod, og Erfaringen samstemmer jo heri og viser os ad den samme Vej.

Den følgende Dag, Onsdagen den 27de Juni, var der Kraft- og Hurtighedsprøve for Hingste, om Eftermiddagen Udflugt til forskellige Steber, om Torsdagen afholdtes Dyrskuet, — herom nedenfor —, og Fredag Morgen gjenoptoges Forhandlingerne med følgende Spørgsmaal: „1) Bør Landmanden ikke for Fremtiden henvende større Opmærksomhed paa Rjødproduktionen, og i hvilken Retning bør Fødningen udvikles? (1. Stude, 2. Tyre, Køer, Kvier, 3. Kalve, 4. Faar, 5. Sviin),“ og „2) Ere de nuværende Forbindelser eller Befordringsmidler for

Udførelsen af vore Huusdyr til England istand til at tilfredsstille Producenterne?" hvilke Spørgsmaal samlede indleedes af Etatsraad Tesdorpf. Han formoder, at hans Stilling til Landhuusholdningselskabet har foranlediget den forberedende Komitee til at bede ham indlede Spørgsmaalet; thi da Byland er Opdrætningens og Fedningens Hjem, maae Oboerne og derfor ogsaa han snarere komme her for at belæres end for at lære Andre. — I 1863 gjordes det første Forsøg med en regelmæssig Dampstibsart paa Storbritannien, idet Dampstibet „Gnome“ hver 14de Dag afgik til Leith; de tidligere Forsøg i denne Retning havde været uheldige, idet der ikke var Fragt nok, da Kornfragterne i Dampstibe dengang vare for høie, og Kjøbmændene vilde ei befatte sig med Forsendelsen af Smør, Kjøb og Flæsk. Men da „Gnome“ begyndte Farten 1863, vare Forholdene langt heldigere, idet Smørproduktionen var steget fra 11000 Tdr., som den beløb sig til i Begyndelsen af Halotredserne, til 45000 Tdr., og afgav saaledes en Hovedstøtte for Dampstibsarten. I 1864 blev det første Bacon-Slagteri oprettet i Kjøbenhavn. I 1865 blev først 2, senere 3 Dampstibe satte i regelmæssig Fart paa Kjøbenhavn og Leith, men de kunde ikke bestride Exporten; thi samtidig med en stærkere Udførsel af Smør, Flæsk og Korn, var levende Kreaturer blevet en Hovedudførselsartikel, saa at der endog udførtes omtrent 10000 Stkr. Hornqvæg og 25—30000 Faar isjor.

Ved en Forøgelse og Forædling af vore Produkter, ville vi bedst fremme Forbindelsen med England, og i dette Land finde vi vort bedste Marked for alle vort Agerbrugs Hovedprodukter: Korn, Kjøb og Smør. Men vi ville der mødes med en bethdelig Konkurrence, og Værdierne af vore Produkter ville være stærke Svingninger underkastede. Disse Svingninger ville neppe blive mindre i den nærmest kommende Fremtid, thi efter Kommunikationsmidlernes stærke Forbedring og Udvikling ere mange nye Lande dragne ind i det engelske Markeds Forsyning, og det vil være vanskeligt at oversee og bedømme,

hvorledes Forbruget i de indførende og Produktionsevnen i de udførende Lande vil stille sig til hinanden. Siden den engelske Kornlovs Ophævelse have Kornpriserne i Modsetning til tidligere været temmelig faste, hvorimod Værdien af Hundsdyrprodukterne er steget med 50 pCt.; Grunden hertil ligger sikkert deri, at medens Kornet stadig har været en Fornødenhedsartikel, er det kun ved en stigende Velstand, at Dvægprodukterne ogsaa blive dette, men da vi netop have Tillid til et stadig stigende Velvære, kunne vi ogsaa haabe paa, at Ulligheden mellem Kornets og Dvægprodukternes Priser med Tiden vil udjevnes mere.

Dernæst maae vi studere det engelske Marked for at lære dets Forbringere til vore Produkters Egenstaber og Behandling at kjende, og den praktiske Mand vil især kunne hjembringe en Mængde nyttige Erfaringer fra en grundig gennemført Reise i dette Djemed i England. — Endvidere maae vi søge ad den hurtigste og billigste Veie at komme til Markederne med vore Produkter; tidligere var Veien, der da førte over Hamborg eller Tønningen, for lang, og der var for mange Mellemandlere; heelt at undvære disse kunne vi ikke, tværtimod kunne vi have stor Nytte af solide Handelsmænd, men ved Siden heraf maae vi nøie følge de engelske Markedsberetninger, nøie gennemgaae vore Regninger og sammenligne dem med andres.

Landhuusholdningselskabet har søgt at fremme Sagen ved at faae en sikker og regelmæssig ugentlig Dampskibsforbindelse bragt tilveie mellem Kjøbenhavn og hver af de 3 vigtige Handelspladser: Leith, Newcastle og Hull, hvortil der vil bruges 6 Skibe. For at holde disse Skibe i en stadig Fart behøves ugentlig omtrent 300 Stkr. Hornkvæg og 800—1000 Stkr. Faar, som vi vistnok kunne gjøre Regning paa, især da det synes, at det sydlige Sverrig vil vælge Kjøbenhavn til Affibningssted. Det øvrige Lasterum i Skibene vil da dækkes med Korn, Smør, Flæsk osv. I Sylland synes hver større By paa Østkysten at ville ordne en Fart paa England, og

dette Veris paa energist Virksomhed maa i høi Grad glæde os. Foreløbig vil Landhuusholdningssekskabet vedblivende have sin Opmærksomhed henvendt paa Aarhus og Frederikshavn og haaber ad Aare at formaae Nøderiet i Leith til at anløbe Frederikshavn hver 14de Dag, hvilket upaatvileligt vil have stor Betydning for Vendskysel.

Derneft har Selskabet søgt at faae et ordentligt Qvægsmarked indrettet i Rjøbenhavn, og den Komitee, som det ifjor nedfattede i dette Niemed, har afgivet til Magistraten et bestemt Forslag med Planer og Tegninger, og iøvrigt belyst Sagen saaledes, at Magistraten uden Vanskelighed maa kunne tage sin Beslutning. Et saadant velindrettet Marked vil have stor Betydning, thi Producenternes Hovedmasse er mindre Jordbrugere, der aldrig bør søge til fremmede Markeder, men derimod vel til et Marked i Rjøbenhavn og eventuelt i Aarhus.

Den direkte Forbindelse med England vil upaatvileligt være et af de virksomste Midler til at fremme Danmarks Huusdyravl. Næst Holland synes Danmark nærmest kaldet til at forshyne Verdens store industrielle Midtpunkt med Fødemidler, og vi ville være veltjente med ved en nær kommerciel Tilslutning at blive deeltagende i dettes stadig stigende Velstand.

Hvad dernæst angaaer Spørgsmaalet om Rjødproduktionen og Fedningen hos os, indleder Taleren det med at meddele de Forandringer, som Rjødpriserne have undergaaet hos os siden Foraaret 1865:

Gjennemsnitsprisen for	Før 1865	For Tiden
Godt Studekjød var	18 Mk. pr. Lpd.	27 Mk. pr. Lpd.
— Kofjød var	14 - - -	21 - - -
— Tyrefjød var	12 - - -	18 - - -
— Rjød af Rjødffaaret var	16 - - -	28 - - -
— Rjød af Merinosffaaret var	12 - - -	24 - - -

Denne store Forandring af Priis maa have en stor Indflydelse paa Rjødproduktionen og lede os til mindre og

mindre at slagte og sælge Kreaturerne i mager Tilstand. Det meste Dvæg slagtes jo til Landets Forbrug, og sikkert ville vi høre op med at slagte det i mager Tilstand; at ogsaa Udførslen af magert Dvæg mere og mere vil ophøre og ombyttes med fedt Dvægs Udførsel, er utvivlsomt.

Dernæst vil Rjødets forøgede Værdi lede os til at undersøge, ved hvilke Arter og Racer, vi billigst kunne tilveiebringe Rjødets. Hidtil have vi ved Dvæggholdet væsentlig kun taget Hensyn til Melken, og ved Faaret til Ulden; men nu stiller Sagen sig anderledes. Den velholdte Ko vil for Fremtiden forsvinde af vore Besætninger, naar den som Malkeko ikke længer gjør Fyldest, en anden vil komme i dens Sted, og Omsætningen vil ikke længer være forbunden med saa store Tab som tidligere. Studen vil betinge et langt omhyggeligere Udvalg, og en stor Forskjel vil blive gjort mellem det Dyr, der lover en hurtig Udvikling, og det, hvis hele Fortid egenlig tynger forstyrrende paa dets Organisme, og en heel anden Vægt vil derfor blive lagt paa Tillæg og Opdræt af Studen, fordi Opdrættet vil blive mere lønnende og kunne bære en rigeligere Ernæring end hidindtil. Den største Forandring vil Faaret undergaae, da Prisen paa dets Rjød næsten er fordoblet. Spørgsmaalet om Rjødfaaret aldeles vil fortrænge Merinosfaaret paa de større Gaarde, er vanskeligt at bevare for Diebliffet, foreløbig vil man sikkert søge at danne Merinosfaaret til at være et bedre Rjødfaar. Den Priis, vi opnaae for disse Faars Rjød, er jo ligeledes meget gunstig.

Hvilke Arter og Racer, vi bør give Fortrinet, maa endnu i en Tid henstaae ubesvaret; thi vi vide ikke, hvorvidt den jydste Stud kan bringes, og ei heller om en Indblanding af fremmed Blod i vore jydste Racer vil virke skadeligt under de danske Forhold. Disse Spørgsmaal bør klares ved Forsøg, og Løsningen af dem vil være en patriotisk Opgave, der forhaabentlig vil finde sine Løsere her i Jylland.

Lieutenant Eckardt til Drumgaard har tidligere kun havt Meieri, men de samme Betragtninger, som Etatsraad Tesdorpf fremhævede, have ledet ham til at se de fine Udsættere, i Reglen 12—25 Skfr. om Aaret, hvoraf han har sendt de bedste til England, hvilket har givet et særdeles godt Udbytte. Han troer, at Fodret ved Fodningen betaler sig fuldkommen saa vel som det til Malkoer, naar Udsætterne nogenlunde passe dertil. Dette gjør hans Besætning, idet den væsentligst er indkjøbt mellem de saakaldte „Haderlevsqvier“ fra Eggen Aabenraa-Bygum-Kloster og Haderslev. Nogle af dem ere flette Malkere, og viser dette sig allerede bestemt efter 2den eller 3die Kalv, blive de udfødte af Besætningen og fedede med 4 Skpr. Turnips, 3 Pd. Korn og 1 Pd. Oliefager daglig i Begyndelsen; stadigt lægges der mere til, og i Løbet af 3 Maanedre er det steget til 4 Skpr. Turnips, 8 Pd. Korn og 3 Pd. Oliefager. I Efteraaret bleve to Udsætterkvier, som han saaledes opstalde, vurdere til 40 Rdl., og han regner nu paa at kunne have 150 Rdl. Netto af dem, hvilket er betydeligt mere, end det samme Foder omsat til Mel kunde have givet. Han erkjender Aarhus for at være et meget heldigt Udsættelsessted, men i Sydhjælland vedligeholder dog Ønsket om en Havn ved Strandby sig, især saalænge Banen op til Aarhus endnu ikke er færdig.

Godeiser Weinschenk til Gunderupgaard takker først paa Thyernes Vegne Etatsraad Tesdorpf for hans Foredrag og i det Hele for den Interesse for Sjællands Opkomst, der har ledet ham til med saa stor Varme at tage sig af den foreliggende Sag. Han har selv oftere omtalt for Thyerne Vigtigheden af at omforme deres Korn til Dvæg og Heste, men hidtil er Fordelen for en Deel gaaet tabt ved Manglen paa gode Kommunikationsmidler. En Deel er nok gjort, men endnu staaer meget tilbage, og han opfordrer derfor Øboerne til vedvarende at støtte Thyerne i deres Bestræbelser for at faae bedre Transportmidler; thi endnu ere ofte Veiene, der maae tilbagelægges, for lange, og Tabene, der foraarjages af de lange

Marcher, for store. Vaade fra Øst og Vest-Kysten maae vi have Udførsel. Ved en fast Havn paa Vestkysten, Jernbaner derhen og en direkte Telegrafforbindelse med England vil Jylland reise sig umaadeligt. Men „det er en daarlig Muus, der kun har eet Hul at løbe i“, siger man for et gammelt Ord, og ligesaa bør man ogsaa søge at holde sig Hamborg Marked aabent, og forbedre Kommunikationsmidlerne med dette, saa at, hvis politiske Svingninger, ugunstig Aarstid eller Sligt skulde hindre Forbindelsen med England, der dog kunde være et Marked for vort Fødeqvæg. Hjælp os til Jernbaner og en Havn ved Vest-Kysten, og Jyllands Velstandskilder ville udvikles overordentlig.

Statsraad Tesdorpf ønsker Jylland gode vellebende Befordringsmidler, idet han deri erkjender den kraftigste Østestang for Landets Produktion. Men man er dog nu godt paa Veie til at fyldestgjøre det Krav, som Jylland virkelig havde til at faae et Jernbanenet. Vedblive vi endnu i længere Tid med at affætte vort magre Dvæg, vil navnlig Veiene Syd paa være af Bigtighed. Om Hamborg endnu kan vedblive at have nogen virkelig Betydning for de danske Produkters Afsetning, skal han ikke bestemt bedømme, men han troer det ikke; Hamborg er for en væsentlig Deel kun en Mellemhandler til England, og medens dens eget Forbrug i Forhold til England eller London kun er ringe, er derimod dens Opland meget stort, og bliver derfor Afgangen til Londonner-Markedet af en eller anden Grund lukket for Hamborg, vil dennes Marked overfylbes, og Priserne blive meget lave. Den direkte Forbindelse med England er endnu i sin Barndom; han troer ogsaa, at en Havn ved Vest-Kysten vil være ønskelig og heldig, men derfor bør vi ligesuldt anerkjende, hvor meget der allerede er gjort, og drage os de allerede aabnede Udførselsveie til fuld Nytte. Tidligere var Udførslen fra Østkysten anseet for meget mislig; det første Aar den sættes i stadig Gang mistes af 4000 udførte Kreaturer kun 8, — det maa kaldes særdeles heldigt. En af Skotlands største Dvæghandlere, Mr. Swan, der er

tilstede i Forsamlingen, har sagt ham, at der paa Farten fra Østkysten til Skotland ikke er forulykket saa mange Kreaturer, som ved den gammelt benyttede 10 Timers Overfart fra Dublin til Glasgow.

Rammerraad Eriksen til Mundelstrup: Kjødproduktionen staaer endnu langt tilbage hos os. Enhver vil ved Dyrskuet igaar have seet, at Sylland eier Fedevæg af den fortrinligste Slags. Efter den stærke Stigning af Kjødpriserne er Fordelen ved Færningen meget stor, og havde de høie Priser holdt sig, hvormed de første Ladninger til England ifjor inden Dvægpestens Komme betales, føler han sig forvisset om, at flere Meierigaarde vilde have slaaet om til Fedning. Senere paa Aaret forringede Handelen sig en Deel, men dog kunde man være tjent med den, og det var en Lykke, at den var kommen i Gang, navnlig da vi gif en saa slet Fodervinter imøde som den sidste. Lad os blot holde Handelen vedlige, selv om der maa thæs til mindre gode Varer, men lad os samtidig søge af alle Kræfter at forbedre vore Produkter. Ogsaa han ønsker Transportmidlerne forbedrede, men derfor bør man alligevel glæde sig over og benytte dem, der allerede forefindes, og de Mænd, der have skaffet dem tilveie, bør ydes en varm Tak derfor. Hidtil har Handelen fra Aarhus været vel ubestemt, og dette er en meget mislig Sag, som maa afhjælpes. Det har viist sig, at der intet Kreaturtab har fundet Sted ved Reisen op gjennem Kattegat; Ulempen ved at indskibe paa Østkysten er altsaa, at man maa bruge een Dag længere til Reisen; men dette har ikke stort at sige, naar Skibene ei ere overfyldte.

Capitain Jagd (Sjørring): Forhandlingerne dreie sig nærmest om den sidste Deel af det foreliggende Spørgsmaal, og kunde blot det rigtig klares her, da vilde et stort Resultat være naaet. Først naar passende Befordringsmidler til England ere tilstede overalt, kan Dvægfedningen vinde rigtig Fremgang og faae sin fulde Betydning. Manglen derpaa i Vestjylland føles som et stærkt Tryk for disse Egne, og hvor meget vi end maae takke de Mænd, der have bragt en Dampskibsfart fra Østkysten i

Gang, saa maae vi dog betragte det som en provisorisk Foranstaltning for Vestjyllands Vedkommende; thi vel har Farten fra Aarhus været heldig, og vel kan Aarhus være en god Udførselshavn, men ikke naar man først langvejsfra skal føre sit Qvæg dertil paa Landveie og Jernbane; heri ligger Grunden til, at Affendingen til Marsken ikke er aftaget mere. Transportvæsenet bør derfor udvikles af alle Kræfter, men medens vi jo allerede have store Kapitaler engagerede i Jernbaner, og medens man taler saa flot om at anvende Millioner til deres Anlæg, opstaaer derimod Tvivl og Mistillid, hver Gang der stilles et langt mindre Krav til Søtransportmidlernes Forbedring, og dog maa for alle Danmarks Hovedprodukter altid Søen blive Hovedudførselsveien. Vigtigheden af et Havneanlæg paa Vestkysten har længe været anerkjendt, men hidindtil har man kun løst diskutert og ikke tilstrækkeligt undersøgt Forholdene. Havneanlæg ved Strandby, Ringkjøbing og Vixø have været projekterede; til det sidste Sted er nu af Ministeriet sendt en Ingenieur for at undersøge Lokaliteterne nøie; kan det, som Taleren formoder, lykkes at anlægge en Havn her, da vil det blive af umaadelig Betydning for hele Midtjylland og det nordlige Jylland, og hele Liimfjorden vil da blive at betragte som en Indrehavn for Vixø.

Docent Westring (Landbohøjskolen) meddeler som Beviis paa, hvad der ved rigelig Fodning kan bringes ud af den jydskke Stude, at et Parti Stude, der ifjor herfra oversendtes til Skotland og der folgtes til en Farmer for 10 £ 10 S pr. Stk., efter at være fedede i Winter bleve solgte for 35 £. I en Forhandling i en Farmer-Klub i Edinburgh vare alle Federe enige i, at de holdt Qvæget for kort; hvor meget mere da vi, der sende det afsted halvfedt.

Man seer altsaa, at der kan bringes noget ud af den jydskke Stude, thi den ansøgte Priis er den samme, som den Middelpriis, Mr. Mac. Combie faaer for sine bekjendte Angusdyr. Dermed være dog ingenlunde sagt, at den jydskke Stude er feilfri, tvertimod saa han paa Dyrskuet igaar kun

en eneste fortrinlig Stud i Fedeklassen, og den havde dog den Feil, at den havde kostet 5 Aars Arbeide, medens en tilsvarende Korthornsstud produceres i den halve Tid; det er derhenimod at vi maae arbeide; det saameget omtalte bedre Kjøb, som den jydsk Stud skal bære paa sig, naaer ingen høiere Priis; det er Bygningen, der skal bestemme, om Studen bliver 1ste Klasse Fededyr; jo mindre Hoved, Hals og Been, eller med et Ord: Affald, desto snarere kommer Studen i 1ste Klasse, Kjøbets Tiinhed har ingen væsentlig Indflydelse i saa Henseende. Om vi da end maae stille efter Korthornsracen, bør vi dog være meget varfomme med at krydse med den; thi det vil betinge en meget stærk og kraftig Ernæring, og er der Mangel i saa Henseende, da vil Resultatet blive endnu slettere, end ved den rene jydsk Stud. Paa den anden Side vil det tage meget lang Tid og vidtløstigt Arbeide at bringe den jydsk Stud ved sig selv op til at ligne Korthornsstudene, men han har blot villet fremhæve, at ved Krydsning i Forbindelse med en slet Pleie, kan det aldrig naaes.

Godseier Weinschenk fastholder, at Iyderne ikke kunne falde de tilveiebragte Kommunikationsmidler tilfredsstillende, og ligesaa, at man foruden den direkte Forbindelse med England bør have Retraiten til Hamborg. Forbedrer Kommunikationsmidlerne, og dermed vil Impulsen til en langt bedre Fedning være givet. Olieagen er et godt Fodermiddel, men det er ikke tilgængeligt for Vesteregnet. En Vanskelighed for Fremgang ligger deri, at Opdrættet for en saa stor Deel har været og er i de Fattigeres Haand, der spare paa en rigelig Ernæring, saa at Dyrene saa ofte lade meget tilbage at ønske. Men ved en fornuftig Fremgangsmaade saavel under Opdrættet som under selve Fedningen, kan man i Jylland producere Fededyr, som man med Glæde og Tak vil modtage overalt.

Capitain Buchwaldt til Annebjerggaard forsikrer, paa Oboernes Vegne, at man beredvilligt vil bringe Offre for at fremme Jyllands Interesser, og at man almindeligt deler Iydernes Ønsker om at faae en Havn paa Vestkysten, men at

det væsentlig er Rigsdagens noget langsomme Forretningsgang, der drager Sagen i Langdrag. Smidlertid tvivler han paa, at en vesterjybsk Havn, der jo i det omtalte Diemed nærmest vil blive brugt Foraar og Efteraar, fuldkommen vil kunne tilfredsstille de Forventninger, man nu i Reglen stiller til den; i taaget Veir vil det nemlig formedelst Revlerne være forbundet med altfor stor Fare enten at gaae ind eller ud af Havnen, thi ingen Havn kan der bygges ud over Revlerne. Han troer det derfor heldigt at lægge særlig Vægt paa Jernbanernes, navnlig paa Tverbanens Fuldbærelse; thi ved Hjælp deraf kan man bruge den Havn ved Ost- eller ved Vestkysten, der i et givet Øieblik er den lettest og sikkest tilgængelige for Damptransportstribene.

Statsraad Tesdorpf: Det forekommer ham, at flere af de ærede Taleres Mening indesluttet i de Ord: „staf os de Befordringsmidler, som vi her paapege, og vi skulle da nok skaffe Kjøb“; ihvorvel han nu indrømmer, at det af Landhuusholdningselskabet hidtil Gjorte ikke er noget Heelt eller Fuldstændigt, hvad man vel heller ikke kan forlange i saa kort Tid af et Selskab, hvis Kræfter ogsaa paa saa mange andre Maader blive beslaglagte, saa mener han dog, at de alt forhaandenværende Midler ere saa gunstige, at der med Fordeel kan arbeides under dem, og at det vilde være Uret her i Sjælland at vente med at tage rigtig fat, forbi der endnu ingen Havn findes ved Vigøbugt. Paa Nerne er man langt uheldigere stillet ved Færdningen, end her i Sjælland; Taleren maa saaledes hente sine magre Stude i Thy og Vendsyssel, og efter Færdningen sende dem med Dampskibet fra Falster til Kjøbenhavn og opstalde dem der, indtil Dampskibet afgaaer til England. Og naar Færdningen kan stee med Fordeel under saa ugunstige Omstændigheder, hvormeget mere da ikke i Sjælland. Han kan derfor ikke betragte Vigøhavnen som absolut nødvendig; ved Jernbanen staaer Liimfjordssegnene i en direkte og let Forbindelse med Aarhus Havn, der er en langt sikrere Udførselshavn end Kjøbenhavns; han mindes endog et Foraar, at

Skibsfarten blev aabnet 6 Uger før i Aarhus end i Kjøbenhavn. Med Jernbanen fra Struer til Aarhus transporteres vist en Stud for 2 Rd.; en saa lille Beføstning for en Studs Transport, inden den staaer paa Exportdampstibet, vilde man paa Derne være glad ved.

Om end Hamborg aldrig heelt kan undværes og endog ved gode og stigende Priser kan være en god Markedsplads, saa er den dog ved Tilbagegang i Priserne dobbelt slau mod Hovedmarkedet i England, og derfor troer han, vi maae lægge den afgjorte Hovedvægt paa dette.

Stiftamtmand Nielsen (Nibe): At Mødet her er saa lidt besøgt af Mænd fra Sjællands sydvestlige Hjørne, ligesom at der ogsaa igaar kun fandtes saa lidt Dvæg paa Dyrskuet fra den Egn, hidrører aabenbart fra de mangelfulde Kommunikationsmidler; thi Interessen for de Formaal, denne Forsamling navnlig er kaldet til at fremme, er der saa levende og varm som nogetsteds. Men samtidig med at man dybt erkjender den stærke Trang til en lettere Kommunikation, erkjender man ogsaa, at det er vanskeligt overalt at fremme Sagen paa een Gang, og ligesom Eggen sikkert vil støtte Sagen saa meget den formaaer, saaledes lever den i Haabet om, at hvad der endnu staaer tilbage er et Tidsspørgsmaal, og at der ingen Tvivl er om, at Sagen før eller senere maa gjenneføres.

Capitain Jagd har ved sine tidligere Udtalelser kun villet hentyde paa en Sløvhed, en Mangel paa Energi i den omhandlede Retning — ikke hos Dboerne — men hos Syderne, der nærmest ere kaldede til at tage sig af den, da de baade maae kjende Sagen bedst, og ere dem, der skulle høste det største Udbytte af den. Ingen Egn i Landet er af Naturen stillet saa heldig ligeoverfor Fjedningen som netop det nordlige Sjælland; man lever der mellem Dvæget og Opdrættet, der skal bruges ved Fjedningen, og man ligger England nærmest. — Vesterhavet er længere aabent end Aarhus Havn, og bliver en Havn ved hiint blot tilgjængelig uden netop i meget uroligt Veir, da vil den omtrent være tilgjængelig hele Aaret.

Godseier Weinschenk: Hvilke Kapitaler gaaer der ikke tabt for Danmark ved at skulle føre Dvæget fra Thyland til Falster for der at blive fedet? Fedningen bør hovedsagelig være knyttet til Thyland.

Capitain Buchwald ønsker netop en Havn ved Vestkysten, men har blot villet fraraade at knytte for sangvinste Forhaabninger til den, og derfor fremhævet Nødvendigheden af at udvikle Jernbanerne.

Derefter fattes følgende Spørgsmaal under Forhandling: „Har Drainingen i det Hele svaret til de Forventninger, man har knyttet til den, og har denne Grundforbedring foranlediget væsentlige Forandringer i Retning af Jordens Benyttelse og Behandling. Det indledes af

Forvalter Buus fra Gjedsergaard: Tidligere var det navnlig Overfladevand, man afledede, Grundvand blev staaende, fordampede og gjorde Jorderne kolde og sure, saa at meget af dem ikke kunde dyrkes. Man brugte dengang Ploven mere og Harven mindre om Foraaret end nu, og den gamle Skif med at pløje 2 Gange om Foraaret skriver sig fra den Tid; dernæst fik man først seent faaet og maatte endda undlade Brugen af de ædlere, finere og mere kjælnede Sædarter og holde sig til de haarde, men grovere. Man erkjendte vel Suurhedens Skadelighed, men i mindre Grad end nu, og det var kun pletviis, at Jorden var ordentligt afgravet ved aabne Grøfter, idet man ofte altfor meget skede det besværlige Arbejde med at grave Grøfter. Det var i Begyndelsen af Halvtredserne, at Drainingen fandt Indgang, og ingen Grundforbedring har nogensinde saadan flaaet ned i Folket, thi vel vedblev Massen at stille sig noget kritisk og tilbageholden ligeoverfor den, men det var ikke i en enkelt Egn, men paa forskjellige Steder i Landet, at den blev optaget som en nødvendig Grundforbedring, og da derfor Krisen og de 3 tørre Aar, der naturligt virkede hæmmende, vare overstaaede, gik Drainingen raft frem overalt; indtil Udgangen af 1859 var der kun drainet 43,000 Tdr. Land, i 1860 alene drainedes der-

imod 16000, og i de sidste 2 Aar er især drainet meget. Naar der først gaaer Hul paa en Landsbh, og en enkelt Mand begynder dermed, følge i Reglen alle Naboerne med inden lang Tid; thi den udrainede Mark viser ret alle sine Skyggesider, hvor en drænet Mark ligger ved Siden af. I denne Draineringens stadige og stærke Fremgang høves den bedste Anbefaling for den.

Forbelene vise sig navnlig derved, at det Areal, der gaaer med til de aabne Grøfter, og som ved en omhyggelig Afgrøstning ofte beløber sig til 12 pCt. af Agermarken og 8 pCt. af det samlede Jordtilliggende, bliver sparet, hvilket er en Fordeel, der i og for sig vil dække det halve til $\frac{2}{3}$ Dele af Draineringens Omkostninger; Maskiner kunne finde en langt fuldstændigere Anvendelse paa den drainede Mark, Jorden bliver langt bedre behandlet, den holdes renere og kommer i det Hele taget i en langt gunstigere Tilstand; den stærke Leerjord har faaet en mild Karakter. Vort Klima er gunstigt for Kornavl, kun Foraarstiden er ofte barst, og i Sommeren indtræffer undertiden kolde og regnfulde Perioder; ved det første faaer Hveden og Rugen ofte et Knæk, og Vaarsaaeningen falder seent, og ved den kolde, regnfulde Sommer bliver ofte Vaarsæden forðærvet; forandre vort Klima kunne vi nu ikke, men ved Draineringen kunne vi komme før paa Marken og kalde Livet tidligere frem om Foraaret, og derved høve vi for en stor Deel vort Klimas Ulemper. Erteshygdommen har aldrig viist sig saa stærkt paa den drainede som paa den udrainede Mark, og Bygget holder sig ogsaa bedst, naar Jorden er tør.

Endnu er der ikke steet nogen egentlig Forandring i det almindelige Driftssystem, og Forholdet mellem den dyrkede Jord og Græslandet er omtrent det samme som tidligere. Derimod have vi større Frihed i Valget af de meest passende og ædleste Sædarter, og mere Garanti for, at de ville lykkes; saaledes indtager den gamle røde Hvede nu neppe Halvdelen af Hvedens Areal i Hvedeegnene. — Dernæst kunne vi med større Frihed benytte Gjøbningen og føre den paa Marken længere Tid inden dennes Tilsaaning, da Frygten for Ud-

vaskning nu tildeels er hævet; derfor finde vi ogsaa, at man paa de draineede Gaarde nu betragter Gjødningsstedet som det daarligste Sted at opbevare Gjødningen, og derimod den draineede Mark som det bedste, naar man efterhaanden nedpløier den. — Arbeidet kan bedre fordeles paa den draineede end udraineede Gaard, da Arbeidstiden er bleven udvidet Foraar og Efteraar, og man har derfor endog sine Steber kunnet indskrænke Festeholdet. Meget Foraarsarbeide er nu forlagt til Efteraaret, og Erfaringen viser, at en god Efteraarspløining staaer sig, selv gjennem en aaben og fugtig Winter uden at sammenklappes.

Men før at Drainingen har skullet frembringe disse Virkninger, har den maattet være planmæssig, og selv ved en saadan begaaes ofte 2 Feil, nemlig: 1) at man forbigaaer de høiereliggende Steder, der vel i sig selv kunne være tørre, og derfor synes ikke at behøve Draining, men som fremfalde Suurhed og Væld paa lavereliggende Steder; og 2) ofte vælger man for smaa Rør til Hoveddrainene; dette er meget vanskeligt at bestemme rigtigt, Vincents Anviisning dertil kan vel være ret god, men Taleren troer dog, at man maa være lidt varfsom med at gaae til saa smaa Dimensioner.

Statsraad Valentiner: Ved Drainingen er rigtignok som anført tilsyneladende kun indvundet 8 pCt. af Jordens Areal, men i Virkeligheden meget mere, thi i den draineede Jord trænge Rødderne meget dybere og bearbejde Jordlag, som de aldrig før have naaet, og som altsaa ogsaa blive en ligefrem Jordvinding for os. Men idet vi saaledes ved Drainingen have erholdt et større Areal, have vi ogsaa faaet Forpligtelsen til at gjøde stærkere, men herimod synes der desværre altfor ofte. De fleste Ciere have troet det nok at overlade dette til Forpagteren; men da det viser sig, at langt fra Alle indsee Nødvendigheden heraf, vil det være rigtigt samtidig med, at man slutter sin Drainings-Kontrakt med ham, forud at bestemme, hvor stort et Gjødningsstilflud ud over det Almindelige, der da skal bringes til Jorden.

Statsraad Tesdorpf vil med Statsraad Valentiner lægge stor Vægt paa, at vi ikke benytte Drainingen som et Udpinningsmiddel; vi kunne vist regne en Forøgelse i vore Afgrøder af 1—3 Fold ved Drainingen, og man maa derfor ogsaa give saa megen mere Gjødning baade gjennem en kraftigere Jodring og en større Benyttelse af kunstig Gjødning. Af denne faaes kun det fulde Udbytte ved at den anvendes paa draineede Marker; den er saa nøie knyttet til Drainingen, at man paa en Maade kan sige: den er umulig før Drainingen, nødvendig efter den. Af egen Erfaring er han bleven overbevist om det Nyttige og pekuniært Rigtige i at benytte kunstig Gjødning sammen med Drainingen.

Da Tiden var saa langt fremskreden, at det vigtige Spørgsmaal om vore Forpagtningsforhold, der skulde været indledet af Statsraad Valentiner, ikke vilde kunne faae en udtømmende Behandling, foreslog Præsidenten med Statsraad Valentiners Samtykke, at man ikke begyndte paa det, og efterat han havde takket Statsraad Tesdorpf og Forvalter Buus, der havde indledet de to den Dag drøftede Spørgsmaal, sluttede han Mødet, idet han udtalte, i hvor overordentlig en Grad det havde været begunstiget af helbige Omstændigheder. Paa Forsamlingens Vegne rettede han en Tak til alle dem, der havde bidraget til at gjøre Mødet saa interessant og behageligt, og da særligt til Aarhus By og Amt og til den forberedende Komitee, til Festsomiteen, og til alle dem, der paa en saa smuk og gjæstfri Maade havde modtaget Landmandsforsamlingens Medlemmer. Dernæst bragte han sin personlige Tak til Forsamlingens Medlemmer, der ved deres Imødekommen og Velvillie havde støttet ham i hans Hverv og derved saa meget bidraget til, at Ugen var bleven saa nyttig og behagelig. Efter et derpaa udbragt Leve for Kongen, udbragte Kammerherre Wichfeldt et Leve for Præsidenten, der besvaredes med et nifaldigt Hurra, og denne takkede slutteligt derfor ved at erklære, at et Møde som dette ligesom ogsaa Forsensmødet altid vil staae for ham som et af de kjæreste Minder i hans Liv.

2. Dyrskuet

var omfangsrigere end noget af de tidligere, baade hvad Klasserne og Antallet af de udstillede Dyr angik. Ikke blot var der for første Gang dannet en særlig Klasse for de forædlede Heste til Ride- og lettere Trækbrug, og baade Fede- og Malkeqvæget var inddeelt efter forskellige Racer, men medens vore Dyrskuer hidindtil kun havde omfattet Tillæggsdyr, var der denne Gang en heel Afdeling for fedt og slagtefærdigt Dvæg, Faar og Sviin. I det Hele taget røbede Dyrskuet en kjendelig Fremgang i vort Huusdyrhold, og viste der sig end at være en viid Mark for Forbringinger og Fremskridt navnlig i enkelte af Klasserne, og stod Dyrskuet derfor i saa Henseende end noget i Skygge af Dyrskuerne i andre Lande under lignende Landbrugsforhold som Danmark, saa fik det paa den anden Side en saa meget større Værdi derved, at det var et nogenlunde sandt Billede af Landets eget Huusdyrhold opfostret paa vor egen Jord, medens man andetsteds ofte hovedsagelig praler med indførte Dyr, medens Landets egne Huusdyr kun sparsomt driste sig til at møde.

At Sylland vilde blive aldeles overveiende repræsenteret, var jo at forudsæe, men i flere af Klasserne fandtes slet ingen Dyr udstillede fra Derne, og disse vare egentlig kun repræsenterede i Klasserne for de ædle Heste, Malkeqvæg, Faar og Sviin. Der var ialt anmeldt 819 Tillæggsdyr (foruden 19 Samlinger af eensartet Malkeqvæg, af hvilke dog de fleste Individier tillige konkurrerede i de særlige Afdelinger) og 96 Slagtedy; blandt de første fandtes 133 fra Derne, blandt de sidste 5, nemlig:

Tillæggsdyr:

Heste	167;	deraf	fra	Derne	9
Dvæg af Feberacen	68;	—	—	"	
Dvæg af Malkeacen	371;	—	—	66*)	

*) Meest af Angleracen, kun 2 fynske Køer!

Tillægsdyr:

Faar . . . . . 141; deraf fra Verne 47

Sviin og Grise. . . 72; — — 11

Slagtedyr:

Dvæg . . . . . 64; — — 2

Faar . . . . . 15; — — 3

Sviin . . . . . 17; — — "

Som et Supplement til Dyrskuet maa nævnes Kraft- og Hurtighedsprøven for Hingste; det var første Gang en saadan Prøve fandt Sted ved et af vore almindelige Landbrugsmøder. Den afholdtes paa den saakaldte „Galgebakke“, hvor 2 koncentriske Cirkler afgrænsede en Ride- og Kjørebane af 1000 Alens Længde. Prøven for Hingste til svært Trækbrug bestod i at gennemløbe $\frac{1}{2}$ Miil i 20 Minutter, enten for en Tospændervogn med en Vægt af 800 Pd., eller for en Enspændervogn med en Vægt af 300 Pd., foruden Rudsens Vægt; Landhingstene til Ride- og lettere Trækbrug maatte gennemløbe $\frac{1}{2}$ Miil i 15 Minutter, enten for Vogn eller under Rytter uden Vægtbestemmelse, og forædlede Hingste $\frac{3}{4}$ Miil i samme Tid under Rytter. At Løbene som oftest bleve til Kapløb var at forudsee.

Om Indførelsen af et slikt improviseret Væddeløb ved vore Landmandsmøder er nødvendig for at støtte Dommerne ved deres Bedømmelse af Dyrene, og om det vil faae nogen reel Betydning for vor Hesteavl og styrke Interessen derfor, skulle vi lade være usagt; kun er det beklageligt, at det derom stillede Discussionsæmne ikke naaede at blive behandlet; — men at det i hvert Fald ikke burde optage en saa værdifuld Tid som en Formiddag under Landmandsmødet, synes utvivlsomt; var det nødvendigt, burde det hellere været stillet som en af „Eftermiddagsfornielserne“, thi for den langt overveiende Deel af Medlemmerne var det „blot til Ryst.“ — Hans Majestæt Kongens Nærværelse aabnede heldigvis paa „Væddeløbsdagen“ Dyrskuet i et Par Timer for Medlemmerne, men vi see ingen Grund til, at Dyrskuet ikke paa denne Dag kunde have været aabnet

fra Morgenstunden af. Ved de første Dyrskuer, hvor langt færre Dyr vare mødte, kunde 1 Dag være nogenlunde tilstrækkelig dertil, men allerede i Odense, hvor dog færre Dyr vare anmeldte end her, indsaae man Nødvendigheden af at have det aabnet i 2 Dage, om end kun de præmierede Dyr gave Møde paa Andendagen, og man burde derfor vist have været belovet paa at maatte hellige 2 Dage til det, naar, som Tilfældet blev, en saa stor Mængde Dyr meldte sig. Det er uheldigt, naar en i saa mange Henseender interessant Samling af Hunsdyr er mødt, at man da formedelst en knap tilmaalt Tid maa nøies med en overfladisk og utilfredsstillende Besigtigelse af dem. Desuden synes Dyrskuetiden at burde været henlagt til noget tidligere paa Dagen, saa den varmeste Tid paa Dagen blev undgaaet; det kan maaskee falde mindre beqvemt for de Landboere, der blot for denne ene Dag drage til Mødet, men for selve Forsamlingens Medlemmer vilde det have været ligesaa behageligt som gavnligt for Dyrene.

Hvad imidlertid Ordningen paa selve Dyrskuepladsen angik, da styles den Anerkjendelse, baade for sin Hensigtsmæssighed og Smagfuldhed; man havde nogenlunde let ved at finde sig tilrette paa Pladsen, der var særdeles rigelig, — maaskee for rigelig; hvert Dyr havde sin bestemte Holdeplads, og i de Bræddestue, som paa de 2 Sider aflukkede Pladsen, var der indrettet Udstillingsbøxe for Faar, Sviin og fedede Kreaturer; midt paa Pladsen var opreist en Tribune, fra hvilken Præsidenten, omgivet af de forskjellige Komitee- og Voresmedlemmer, Kl. 12 udbeelte Præmierne, idet Dyrene ad en lang afrebet Dobbeltbane førtes forbi Tribunen og den store Forsamling af Tilskuere. Forholdsviis tog Sjælland langt flere af de udstillede Præmier end Verne. Foruden den Bedømmelse, der vil fremgaae af Præmielisten, som findes anført nedenfor tilligemed Navnene paa de Mænd, som vare valgte ind i de forskjellige Dommerkomiteer, meddeles her en særlig Bedømmelse, som jeg har modtaget fra en kyndig Haand; men formedelst den altfor knapt tilmaalte Dyrskuetid har Bedømmelsen maattet

indskrænke sig til de vigtigste Klasser og hertil bedes det ligeledes henført, at saa mange upaatvibelig udmærkede Dyr ere forbigaaede uden Dmtale.

„Den smukkeste Gruppe frembød Hingstene til sværere Trækbrug, og denne Gruppe blev endnu interessantere ved den umiskjendelige Stræben hos Dommerne efter at tage særdeles Hensyn til reen Afstamning og frigjøre sig for Indtrykket af „Blændere“, der ganske vist kunne være særdeles gode Brugsdyr, men som, om de end ere undgaaede Disharmonie i Bygningen, dog ikke frembyde nogen Garantie som Tillægsdyr. En Undtagelse herfra gjordes der dog maaskee med Lars Vuus's Hingst, hvis Stamtable stod aldeles blank, og hos hvilken Misforholdet mellem For- og Bagpart taler meget for en Afstamning fra Yorkshire. Men det tør antages, at Cieren selv følte dette og ansaae sig forpligtet til saavidt muligt at raade Bod derpaa, idet han undslog sig ved at modtage Præmien.

Præmierne for Hingste til svært Trækbrug tilkjendtes følgende Heste:

1ste Pr., 300 Rdl., Hingsten „Drastrup“, blankbruun, 6 Aar, 10 Dvt. 5 Tom., tilhørende Gmb. N. Jensen i Drastrup. Det er en bred, dyb, velribbet, kort og velsluttet Hest med harmonisk Bygning; Kryds og Laar ere særdeles mustelfylbige, Skulderen ret skraa og fast, Underarmen mustelfylbig, Benene brede og stærke med korte Piber, men middelmådige Hove; Halsen er svær og trangt forenet med Hovedet, der har temmelig smaa Dine, men iøvrigt et ret livligt Udtryk; Bevægelsen er kraftig og fremgribende; Stamtablen viser i 3die Led tilbage paa Bydst og Frederiksborger Blod.

2den Pr., 200 Rdl., tilkjendtes en lys, noget sluefkinlet Hingst, 11 Aar, 10 Dvt. 4 Tom., tilhørende Anders Christensen i Grendsteen pr. Randers. Den er bred, velribbet, har udmærket Lænd og Kryds, fylbige, men ikke overdrevent dybe Laar, lang, skraa, men lidt fremstødt Dov, vel ansat og reist Hals, et noget stort, men tørt Hoved og livlige Sandse-

redskaber; Underarmen mangler Mustelskylde, og Bevægelsen er noget høi og ikke fremgribende fortil, men god bagtil; Stamtaflen viser baade paa Fædrene og Mødrene Side i 5te Led tilbage paa Jydsk og Frederiksborger Blod.

3die Pr., 150 Rdl., tilkjendtes en mørkebrun Hingst, 7 Aar, 10 Dvt. 4 Tom., tilhørende Proprietair Lars Buus, Drumgaard pr. Randers. Hesten har en meget kraftig Forpart, svær, men velreist Hals, ualmindelig brede Knæ og i det Hele stærke Forbeen; Bagparten er derimod mindre stærkt udviklet, dog ere Laarene mustelskylbige; Løbet er tungt, men ret kraftigt. Dens Forældre ere ikke nævnte. (Eieren tilbagedviste Præmiebeløbet).

4de Pr., 100 Rdl., tilkjendtes „Constantin II.“, sort, 5 Aar, 10 Dvt. 5 Tom., tilhørende et Actieselskab ved Horsens. Den er bred og dyb med udmærket kort Ryg, mustelskyldigt Kryds og dybe, mustelskylbige Laar; Oven er ikke lang, og der sagdes, at den løb ikke godt fortil; Eieren holdt ikke af at lade Bevægelsen mynstre. Den er faldet efter „Constantin“ i Alder og en jydsk Hoppe.

5te Pr., 75 Rdl., tilkjendtes en mørkebrun Hingst, 7 Aar, 10 Dvt. 5 Tom., tilhørende Laust Andersen i Hem pr. Skive. Den er høi bagtil, falder noget i Ryggen og har derfor en god Reising, er ret dyb, har et mustelskyldigt Kryds og dybe, mustelskylbige Laar; Oven er steil og noget fremstødt, Koderne gennemtrædende og Forhovene daarlige. Bevægelsen er tung og ikke meget kraftig. Om Faderen meddeles, at det var en jydsk Hingst, som sendtes bort fra Landet, da den var 4 Aar; Moderens Forældre vare jydsk med iblandet Frederiksborger Blod.

6te Pr., 50 Rdl., tilkjendtes en lysrød Hingst med Blis, hvid Hale og Man og hvide Bagkoder, 6 Aar, 10 Dvt. 3 Tom., tilhørende Christen Nielsen i Lyngh, Aalborg Amt. Den er lidt langsluttet med lav Manke, kort, steil og noget fremstødt Bø; Krydset er kort, Laarene skylbige, men ikke dybe.

Den er faldet efter Søren Blocks indbrændte Hingst og Mads Nielsens indbrændte Hoppe.

Af Landheste til Ride- og lettere Trækbrug tilkjendtes:

1ste Pr., 300 Rdl., en sort Hingst, 7 Aar, 10 Dvt. 3 Tom., tilhørende Christen Kaau i Vester Belling pr. Randers. Det er en dyb, kort, sluttet Hest med udmærket Lænd, temmeligt lige, firkantet, mustelfyldigt Kryds, middelmaadigt ansat Hale, langt Underlaar, skraa, fast Bøv, velreist Hals, let og tørt Hoved; den har Overbeen paa begge Piber, der ere lidt trinde; Bevægelsen er ret let og jordvindende. Dens Forældre ere ikke anførte i Kataloget, hvor den staaer opført som værende af blandet Jydsk Race, men Udgningen kunde nok tale noget for, at Blandingen kom fra Frederiksborger Blod.

2den Pr., 200 Rdl., tilkjendtes „Dbin“, lysebrun Hingst, 5 Aar, 10 Dvt. 4 Tom., tilhørende P. Hansen i Svorslev pr. Randers. Den er svær og ret dyb, ikke fuldkommen sluttet, lidt høi bag; Krydset er firkantet, Laarene mustelfyldige; Boven er kort og noget fremstødt, Dinene smaa; den er tillagt efter en Søn af Bay Beckingham og en blandet Frederiksborger Hoppe.

3die Pr., 125 Rdl., tilkjendtes en mørkerød Hingst med Stjern, 7 Aar, 10 Dvt. 3 Tom., tilhørende H. Henriksen, Skovgaard pr. Rølding. Dens Ryg og Lænd ere fortrinlige, Krydset ikke bredt, men firkantet og næsten lige, Underlaaret er langt, Haferne velbøiede; Skulderen er skraa og temmelig fast, Forkoderne lidt gennemtrædende, Halsen lidt svær og noget fremstikkende. Den er faldet efter Rjøbestov Hingsten og en jydsk Præmiehoppe.

4de Pr., 100 Rdl., tilkjendtes „Herkules“, blankbrun med hvide Bagkoder, 6 Aar, 10 Dvt. 4 Tom., tilhørende Propr. J. N. Poulsen, Quelftrup. Dens Ryg er temmelig lang, Krydset afstydende, Skulderen noget kort og steil, Roderne noget gennemtrædende. Den er faldet efter Rølsøgaards Præmiehingst og en jydsk Hoppe.

5te Pr., 75 Rdl., tilkjendtes en sort Hingst, „Barmark“, 6 Aar, 10 Dvt. 4 Tom., tilhørende F. Petersen, Barmark ved Rolding. Den er lidt lang i Ryggen, har et kort, afstydende Kryds, kort Bov og rette Haaser, men gode Roder for og bag. Den er faldet efter Hingsten „Bemmeløse“ og en jydsk Hoppe.

Af forædlede Hingste til Ride- og lettere Trækbrug tilkjendtes:

1ste Pr., 300 Rdl., Hingsten „Bezir“, skimlet, 5 Aar, 10 Dvt. 2½ Tom., tilhørende Propr. Branth, Klarupgaard pr. Aalborg. Den er noget langsluttet, ikke dyb, og har en temmelig kort, men ret straa Skulder; dens Trav er let og jordvindende. Den er faldet efter Fuldblodsaraberen „Kalis“ og Frederiksborger Hoppen „Freia“.

Ligesom Hingstene til sværere Trækbrug maatte siges at være vel repræsenterede paa Dyrskuet, saaledes fandtes der mellem de jydskke Tyre af Federacen flere udmærkede Dyr, der kunde love meget med Hensyn til denne Races fuldkomnere Udvikling som Fededyr.

I denne Gruppe tilkjendtes:

1ste Pr., 100 Rdl., en sortbroget Tyr af Thylands Race, 3 Aar, tilhørende A. S. B. Buchwald, Randrup paa Morsø. Den er dyb og bred, har usædvanligt dybe og faldige Laar, fint Hoved, fine Horn, en ikke svær Hals, korte, fine Been og en god Hud.

2den Pr., 75 Rdl., tilkjendtes en graabroget Tyr, 3 Aar, tilhørende N. Boetmann, Frydsbrønd paa Morsø. Den er mindre, har en noget sværere Hals, mindre dybe og faldige Laar end fornævnte, men er trind, velsluttet med korte Been, et lille Hoved og en ganske udmærket Hud. Dens Fader er af en meget bekendt Stamme paa Ballegaard pr. Lemvig.

3die Pr., 50 Rdl., tilkjendtes en sortbroget Tyr, 4 Aar, tilhørende Niels Christensen, Staanum ved Randers. Den er mindre vel sluttet, har ikke meget faldige Laar og er

noget „dobbelklændet“. Huden er tynd, Hoved, Hals og Been ret fine.

4de Pr., 25 Rdl., tilkjendtes en blankbroget Tyr, 3 Aar, tilhørende Peter Søndergaard, Ny Sølbygaard paa Morsø. Den er bred, velrundet og dyb, har en udmærket Hud, men falder noget spids bagtil, er tydelig „dobbelklændet“ og noget svær af Hoved og Hals.

Blandt de jydskke Køer af Federacen tilkjendtes:

1ste Pr., 60 Rdl., en fortbroget Ko, 6 Aar, tilhørende Secher, Svollinggaard i Randers Amt. Den har en udmærket Hud, er bred og dyb, har meget dybe, men ikke fylbdige Laar, et noget stort Hoved, men fin Hals; Manken er noget skarp.

2den Pr., 40 Rdl., en graabroget Ko, 7 Aar, tilhørende J. Nørgaard, Ales, Thisted Amt. Den har mindre god Hud end fornævnte, er neppe saa dyb i Kroppen og har ikke saa dybe Laar, men er igrigt velbygget.

3die Pr., 30 Rdl., tilkjendtes en fortbroget Ko af vesterjydsk Race, 5 Aar, tilhørende D. Kastberg, Herpinggaard pr. Lemvig. Den er velbygget fortil, bagtil er den noget spids og tynd.

4de Pr., 20 Rdl., tilkjendtes en fortbroget Ko, 7 Aar, tilslagt paa Morsø, tilhørende Proprietair Buchwald i Randrup.

Som Supplement til Dvæget af Federacen fremsød Dyrskuet en Samling af fedt og slagtesærdigt Dvæg. Største Delen af dette Dvæg var dog langtfra, hvad Engländerne vilde kalde modent, og Formen — Rjødbrigdommen paa de rette Steder — lod paa et Par Undtagelser nær meget tilbage at ønske, navnlig hvad Laarenes Dybde og Fylde samt Kroppens Brede angaaer.

Blandt Studene tilkjendtes:

1ste Pr., 100 Rdl., en fortbroget, hjelmet Stud, født i Marts 1862, altsaa noget over 4 Aar gammel, tilhørende Møller, Eisstrup paa Morsø. Den var dyb og bred og havde dybe, men ikke særdeles fylbdige Laar. Der var fedet

paa den siden 1ste November 1865 med „ $\frac{1}{3}$ Rug= og $\frac{2}{3}$ Byg= Grot, $\frac{1}{2}$ Rug= og $\frac{1}{2}$ Havrehalm og en Givt Enghø daglig“.

2den Pr., 70 Rdl., tilkjendtes en graabroget Stud, 6 Aar, tilhørende Propr. Poulsen, Ovelstrup. Den var meget godt feed, men i Bygningen, navnlig i Dybde og Fylde af Vaar, stod den tilbage for fornævnte. Siden 30te Januar 1866 var den feedet med en Blanding af Rug, Byg og Havre, gruttet sammen, Vilmeel af Heelgrøn og Einkager.

3die Pr. 50 Rdl., tilkjendtes en sortbroget Stud, 6 Aar, tilhørende N. Nathanson i Randers; den var bedre bygget, men ikke saa feed som fornævnte.

Det smukkeste Dyr i denne Gruppe var dog ubetinget en sortbroget, 5 Aars Qvie, tilhørende Greve Frijs Frijsenborg; den var særdeles dyb og bred, havde en næsten complet valseformet Krop, dybe, fylbige Vaar og var forholdsviis fin af Hoved, Hals og Been. Den tilkjendtes første Pr. blandt Qvierne. Saavel den som en anden sortbroget Qvie, tilhørende samme Eier, vare feedede i 16 Maaneder med Grutning og Einkager, og de vare begge udmærket feede. Med Hensyn til Fedmen stod den anden endog over denne, men i Formen stod den ikke libet tilbage for den.

Blandt det jydskt Qvæg af Malke racen, en Gruppe, der var særdeles talrigt repræsenteret, fandtes der vistnok Exemplarer med smukt udviklede Malke tegn, men det, man savnede i denne Gruppe, var Eensartethed; selv blandt de præmierede Køer var der Individier, som man kunde været i Tvivl om, hvorvidt man skulde hense dem til Fede= eller Malke= Gruppen, naar man havde seet dem udenfor den Plads, der var dem tilbeelt. I det mindste maatte man her faae Indtrykket af, at den jydskt Kø har meget tilbage at skulle opnaae, inden den kan komme i Betragtning som Meieriko ved Siden af Angleren.

Blandt Tyrene af Angler racen tilkjendtes 1ste Pr. „Bakewell“ af Gunderslevholm=Stammen, og saa bekjendt den end er, kunde man dog ikke unblade at beundre dens

fløielsbløde ligesom vatrede Hud, store, regelmæssige, fedtede Speil, fine (aldeles naturlige) Horn samt hele qvindelige Udtryk, i Forbindelse med det forholdsviis brede og hvælvede Bryst, og vi tilstaae, at „Bakewell“ tilbrog sig formegen Opmærksomhed, saaledes at der blev altfor lidt tilovers til dens Medbeilere.

Ogsaa Anglerkøerne vare talrigt og smukt repræsenterede.

1ste Pr. tilkjendtes en Halsøster til Bakewell, født 1859. Den er ret bred og dyb af en Angler at være, har fiin Hals, fiint Hoved og udmærkede Horn, Huden er blød, Malfetegnene og især Laarspeilet udmærkede.

2den Pr. tilkjendtes en Ko, tilhørende Forvalter Stabel, kjøbt i Angel, født 1857. Den er noget grovere af Bygning og bredere end fornævnte, har en fortrinlig Hud, men mindre udmærket Speil, navnlig hvad Laarspeilet angaaer.

3die Pr. tilkjendtes en Ko, tilhørende Lieutenant Saxtorph til Vosnæsgaard, indkjøbt i Angel, født 1857. Dens Hoved og Hals ere fine, Huden udmærket, men Laarspeilet er kun ringe udviklet.

4de Pr. tilkjendtes en Ko, tilhørende V. G. Rock, Thomasminde, kjøbt i Slesvig, 7 Aar. Den har en fiin Hals, mindre fiint Hoved, et bredt Bryst; Speilet har en Hvirvel i høire Side, og Laarspeilet er kun lidt udviklet.

Blandt Qvierne af Anglerracen tilkjendtes første Pr. en Qvie, tilhørende Lieutenant Saxtorph, Vosnæsgaard, kjøbt i Angel, født 1863. Den har et ret tøndeformet Bryst, men falder lidt spids bagtil; Hoved og Hals ere fine, Speilet smukt, kun lidt mindre fiinhaaret.

2den Pr. tilkjendtes en Datter af Bakewell med Nr. 14 B. af Gunderslevholmstammen, Moderen til den Ko, som tilkjendtes 1ste Præmie. Den er overordentlig fiin af Hals, Hoved, Horn og Been, forholdsviis bred bagtil og har et ganske udmærket Laarspeil.

Det kunde synes, som om Dommerne ved at stille denne under fornævnte vilde tilkjendegive en Frygt for, at den var for fin, at Gundersløvholm-Stammen kunde gaae for vidt, saa Sundheden traadtes for nær, men at naae denne Grændse er og maa være Maalet; jo nærmere der naaes til den, desto nærmere ere vi ved Fuldkommenheden, og som Planteskole be-
tragtet maa Gundersløvholm-Stammen stræbe at komme den saa nær som muligt.“

Præmienddeling.

1. Heste til sværere Trækbrug.

a. Hingste.

Dommere: Mourier-Petersen, Holbækgaard; Jens Sønborg, Brøndum; Branth, Klarupgaard.

1ste Præmie (300 Rd.) Niels Jensen, Drastrup, for en blankbrun Hingst, Drastrup. 2den Pr. (200 Rd.) N. Christensen, Grenstien, for en blaagraa Hingst. 3die Pr. (150 Rd.) L. Buus, Drumgaard, for en mørkebrun Hingst. 4de Pr. (100 Rd.) et Aktieselskab ved Horsens, for en sort Hingst, Constantin II. 5te Pr. (75 Rd.) L. Andersen, Hem, for en mørkebrun Hingst. 6te Pr. (50 Rd.) E. Nielsen, Lyngby, Aalb. Amt, for en rødblisjet Hingst. Sølvmedaille, J. Forbes for en mørkebrun Hingst af Elydesdalerracen.

Løbet ($\frac{1}{2}$ Mil) fuldendtes af Nr. 1 i $15\frac{1}{2}$ Minut, af Nr. 2 i 18 Minut., af Nr. 3 i 16 M., af Nr. 4 i $17\frac{3}{4}$ M., af Nr. 5 i $15\frac{1}{2}$ M. og af Nr. 6 i 16 M.

b. Hopper.

Dommere: Hollesen, Hornbæk; Jensen, Taulov; N. Jensen, Drastrup.

1ste Pr. (100 Rd.) S. Jensen, Raslund, for en mørkebrun Hoppe. 2den Pr. (75 Rd.) Thorildsen, Ildved, for en lysebrun Hoppe. 3die Pr. (50 Rd.) Rasmussen, Gunnestrup, for en blankbrun Hoppe. 4de Pr. (25 Rd.) R. Jensen, Tander, for en blankbrun Hoppe.

II. Heste til Ride- og lettere Trækbrug.

A. Foræblede Heste.

a. Hingste.

Dommere: Buchwald, Annebjerggaard; Smidth, Rønne; E. Kastrup, Kastrupgaard.

1ste Pr. (300 Rd.) Branth, Klarupgaard, for en Skimmelhingst, Bezir. 2den og 3die Pr. uddeeldes ikke.

b. Hopper.

Dommere: Ahnfeldt, Rugtved; Torp, Frederiksborg; Weinschenk, Gunderupgaard.

1ste Pr. uddeeldes ikke. 2den Pr. (75 Rd.) B. Sjørgensen, Attrup, for en kastaniebrun Hoppe, Atalanta. 3die Pr. (50 Rd.) Møller, Norring Mølle, for en brun Hoppe.

B. Landheste.

a. Hingste.

Dommere: De samme som ved A. a.

1ste Pr. (300 Rd.) E. Kaau, Vester Belling, for en sort Hingst. 2den Pr. (200 Rd.) P. Hansen, Hvorslev, for en lysebrun Hingst, Dbin. 3die Pr. (125 Rd.) H. Henriksen, Skovgaard, for en mørkerød Hingst. 4de Pr. (100 Rd.) Poulsen, Rvelstrup, for en blankbrun Hingst, Herkules. 5te Pr. (75 Rd.) F. Petersen, Varmark, for en sort Hingst, Varmark.

b. Hopper.

Dommere: De samme som ved A. b.

1ste Pr. uddeeldes ikke. 2den Pr. (75 Rd.) P. Rasmussen, Hestrup, for en mørkebrun Hoppe. 3die Pr. (50 Rd.) K. Andersen, Koballegaard, for en sort Hoppe.

III. Væg af Federacen.

Dommere: Loft, Lovisendal; Ingversen, Elisabethsminde; Lundsgaard, Langesgaard.

A. Af hvidt Race.

a. Tyre over 2 Aar.

Rongepr. (100 Rb.) Buchwald, Mandrup, for en sortbroget Tyr. 2den Pr. (75 Rb.) Boetmann, Frhdsbrønd, for en graabroget Tyr. 3die Pr. (50 Rb.) N. Christensen, Staanum, for en sortbroget Tyr. 4de Pr. (25 Rb.) P. Søndergaard, Ny Sølbygaard, for en blankbroget Tyr.

b. Tyre fra 1½—2 Aar.

1ste Pr. (30 Rb.) C. Jensen, Østergaard, Lemvig, for en sortbroget Tyr, Helsum. 2den Pr. (20 Rb.) Seerup, Vester Åsfjels, for en graabroget Tyr.

c. Køer under 11 Aar.

1ste Pr. (60 Rb.) Secher, Svallinggaard, for en sortbroget Ko. 2den Pr. (40 Rb.) J. Nørgaard, Aies, for en graabroget Ko. 3die Pr. (30 Rb.) O. Raftberg, Herpinggaard, for en hvid- og sortbroget Ko. 4de Pr. (20 Rb.) Buchwald, Mandrup, for en sortbroget Ko.

d. Køer og Qvier fra 1—3 Aar.

1ste Pr. (20 Rb.) C. Breinholbt, Damsgaard, for en sortbroget Qvie. 2den Pr. (15 Rb.) Hansen, Kjerbygaard, for en sortbroget Qvie. 3die Pr. (10 Rb.) Buchwald, Mandrup, for en sortbroget Qvie.

B. Af andre Racer.

a. Tyre over 2 Aar.

1ste Pr. (100 Rb.) Larsen, Jernit, for en sort Tyr, Copier. 2den Pr. (60 Rb.) C. Rasmussen, Ryslinge, for en rødskimlet Tyr. 3die Pr. (40 Rb.) Lange, Røddrup, for en rødbroget Tyr.

b. Tyre fra 1½—2 Aar.

1ste Pr. (30 Rb.) S. Pedersen, Hasle, Aarhus, for en rødbroget Tyr. 2den Pr. ubdeeltet ikke.

c. Køer under 11 Aar.

1ste Pr. (50 Rb.) Rosenfrantz, Borregaard, for en hvid Ko, Charlotte. 2den Pr. (30 Rb.) Larsen, Jernit, for en rød

Ko, Maren. 3die Pr. (20 Rb.) Rosenkrantz, Borregaard, for en fortbroget Ko, Kirstine.

Da ingen Dvier af andre Racer vare fremstillede, tilbeeltes de for denne Klasse udsatte Præmier:

1ste Pr. (20 Rb.) Rosenkrantz, Borregaard, for en rødpletet hvid Ko, Marie. 2den Pr. (10 Rb.) Samme for en fortbroget Ko. NB. Da ingen Udstillere maatte tage mere end een Præmie i samme Klasse, udbetaltes ikke de 3 sidstnævnte Præmier.

Sølvmedaille tilbeeltes det staaende Sukkerfabrik-Aktieselskab „Marieberg“ ved Landskrona for en rødvid Tyr af blandet Korthorns- og hollsteenskt Marsk-Race og for en rødvid Ko af blandet Korthorns- og svenskt Race.

IV. Malkeqvæg.

A. Tydsk Race.

a. Tyre over 2 Aar.

Dommere: Poulsen, Kvælstrup; Hansen, Thorsølund; Vech, Balsøllille.

Rongrepr. (100 Rb.) Dahl, Moesgaard, for en fortbroget Tyr. 2den Pr. (80 Rb.) M. Christensen, Munkdrup, for en mørkblaffet Tyr. 3die Pr. (70 Rb.) Terndrup, Clausholm, for en fortbroget Tyr, Adam C. 4de Pr. (50 Rb.) P. Hansen, Borum, for en fortbroget Tyr. 5te Pr. (30 Rb.) Friis, Villerup, for en fortbroget Tyr, Thomas. 6te Pr. (20 Rb.) Langemann, Nebel Hovedgaard, for en fort Tyr, Kolf.

Da ingen Præmier udbeeltes til yngre Tyre (b), tilkjendtes den for denne Klasse udsatte 1ste Pr. (20 Rb.) et Interessent-skab, Ny Løgten, for en fortbroget Tyr.

c. Køer under 11 Aar.

Dommere: Friis, Villerup; Koch, Thomasminde; Hansen, Nebel Mølle.

1ste Pr. (60 Rb.) Hansen, Skjærum Mølle, for en fortbroget Ko, Gute. 2den Pr. (40 Rb.) J. Preisler, Viborg,

for en sortbroget Ko, Faardal. 3die Pr. (30 Rd.) Sollesen, Rye Mølle, for en sortbroget Ko. 4de Pr. (20 Rd.) Breinholt, Damsgaard, for en sortbroget Ko.

d. Qvier.

1ste Pr. uddeeldes ikke. 2den Pr. (15 Rd.) C. Leth, Skovby, for en sort Qvie. 3die Pr. (10 Rd.) Mourier Petersen, Holbækgaard, for en sortbroget Ko, Bella.

B. Af Anglerracen.

Dommere: Rosen, Rønhave; Holm, Verchenfelt; Fangel, Gudumlund.

a. Tyre over 2 Aar.

Kongepr. (100 Rd.) Andersen, Gundersløvholm, for en rød Tyr, Bakewell. 2den Pr. (75) Westenholtz, Matstrup, for en rød Tyr, Brigham Young. 3die Pr. (50 Rd.) Blædel, Vilhelmsborg, for en mørkerød Tyr, Vilhelmsborg. 4de Pr. (25 Rd.) Tesdorpf, Durupgaard, for en mørkerød Tyr.

b. Tyre fra 1½—2 Aar.

Ingen Præmie uddeeldes.

c. Køer under 11 Aar.

1ste Pr. (60 Rd.) Andersen, Gundersløvholm, for en rød Ko, Nr. 70. 2den Pr. (40 Rd.) Stabel, Friisenborg, for en rød Ko. 3die Pr. (30 Rd.) Saxtorph, Vosnæsgaard, for en rød Ko. 4de Pr. (20 Rd.) Koch, Thomasmindel, for en rød Ko, Nr. 70.

d. Køer og Qvier fra 1—3 Aar.

1ste Pr. (20 Rd.) Saxtorph, Vosnæsgaard, for en rød Qvie. 2den Pr. (16 Rd.) Andersen, Gundersløvholm, for en rød, lidt broget Qvie, Nr. 65. 3die Pr. (10 Rd.) Koch, Thomasmindel, for en rød Qvie, Nr. 97.

C. Af andre Racer.

Dommere: Valentiner, Gjeddesdal; Petersen, Rosenholm; Blach, Løgten; Trolbahl, Graa Mølle.

a. Tyre over 2 Aar.

Kongepr. (100 Rd.) Dahl, Brolykke, for en rød Tyr, Roland. 2den Pr. (60 Rd.) Broch, Bjellerup Ladegaard, for

en rød Tyr. 3die Pr. (40 Rb.) Petersen, Holmstrupgaard, for en rødbrøget Tyr.

b. Tyre fra 1 $\frac{1}{4}$ —2 Aar.

1ste Pr. (30 Rb.) S. Jørgensen, Østerby, for en rødbrøget Tyr, Walter Scott. 2den Pr. (20 Rb.) Koch, Thomasminde, for en rød Tyr.

c. Køer under 11 Aar.

1ste Pr. (50 Rb.) Knudsen, Eftildstrup, for en rød Ko. 2den Pr. (30 Rb.) E. Jørgensen, Binden, for en rød Ko, Rosa. 3die Pr. (20 Rb.) Petersen, Rosenholm, for en rødbrøget Ko.

d. Køer og Qvier fra 1—3 Aar.

2den Pr. (10 Rb.) Ahlefeldt, Foldbhygaard, for en rød Qvie, Fanny. 1ste Pr. (20 Rb.) uddeeldes ikke til nogen af denne Klasse, men tilkjendtes derimod Rosenkrantz, Vorregaard, for en rød Ko, Stine.

D. En Samling af eensartet Malkeqvæg af eget Tillæg, bestaaende af 1 Tyr og 5 Køer (3 Køer og 2 Qvier.

Dommere: Krøyer, Engelsholm; Andersen, Gundersløvholm; Hansen, Kjærbygaard.

Kongepr. (200 Rb.) Mourier-Petersen, Holbækgaard, for en Samling af jydsk Race. 2den Pr. (150 Rb.) Terndrup, Clausholm, for en Samling af jydsk Race. 3die Pr. (100 Rb.) Jørgensen, Tamsgaard, for en Samling af vesterjydsk Race. 4de Pr. (50 Rb.) Vuus, Drumgaard, for en Samling af blandet jydsk Race.

V. Faar.

A. Merinosfaar.

Dommere: Vech, Valdbhygaard; Bruun, Asmildkloster; Fangel, Næsgaard.

a. Vædere over 1 Aar.

1ste Pr. (30 Rb.) Tesdorpf, Durupgaard, for en Væder af Rambouilletracen. 2den Pr. (25 Rb.) Frijs-Frijsenborg for

en Væder af Rambouilletracen. 3die Pr. (20 Rd.) Westenholz, Matstrup, for en Væder af Rambouilletracen.

b. Faar over 1 Aar.

1ste Pr. (20 Rd.) Krøger, Frisendal, for et Faar af Elektoralracen. 2den Pr. (15 Rd.) Tesdorpf, Durupgaard, for et Faar af Infantadoracen. 3die Pr. udbeeltet ikke.

B. Kjøbfaar af rene Racer.

Dommere: Krøger, Frisendal; Lange, Kalkbygaard; Sølstoft, Glibing Mølle.

a. Vædere over 1 Aar.

1ste Pr. (30 Rd.) Bøch, Valdbjygaard, for en Væder af Southdownracen, og til Nielsen, Ravnshjerg, for en Dishleyvæder, Nr. 4. 2den Pr. (25 Rd.) Jensen, Østerby, for en Dishleyvæder, og til Hansen, Hvorslev, for en Dishleyvæder. 3die Pr. (15 Rd.) Carøe, Skjervad, for en Southdownvæder, Dbin, og til Bøch, Valsøllillegaard, for en Dishleyvæder.

b. Faar over 1 Aar.

1ste Pr. (20 Rd.) Jørgensen, Østerby, for et Faar af Dishleyracen, Albion. 2den Pr. (15 Rd.) Nielsen, Ravnshjerg, for et Dishleyfaar, Nr. 1. 3die Pr. (10 Rd.) Rasmussen, Flynderupgaard, for et Dishleyfaar.

C. Faar af andre og blandede Racer.

Samme Dommere.

a. Vædere over 1 Aar.

1ste Pr. (30 Rd.) Clausen, Riffesminde, for en Væder af blandet Race. 2den Pr. (25 Rd.) Reedy-Thott, Gaunø, for en Væder af blandet Dishley- og Marsfrace, Mikkel. 3die Pr. (20 Rd.) Jensen, Sundby.

b. Faar over 1 Aar.

1ste Pr. (20 Rd.) Møller, Sandholdt Mølle, for et Faar, Sibse, af blandet dansk og Dishleyrace. 2den Pr. (15 Rd.) Bøch, Valsøllillegaard, for et Faar af blandet Dishleyrace. 3die Pr. (10 Rd.) Clausen, Riffesminde, for et Faar af blandet Race.

VI. Sviin.

Dommere: Eckardt, Drumgaard; Staun, Englerup Mølle;
Lorenzen, Christinedal.

a. Orner over $\frac{1}{2}$ Aar.

1ste Pr. (40 Rb.) Baché, Søbygaard, for en fortbroget Orne, Philip, efter en Berkshireorne. 2den Pr. (25 Rb.) Westenholtz, Matstrup, for en hvid Orne, Antonelli, af blandet Yorkshirerace. 3die Pr. (15 Rb.) Petersen, Koldkjærgaard. Sølvmedaille: Schmidt, Landskrona, for en Orne.

b. Søer over $\frac{1}{2}$ Aar.

1ste Pr. (25 Rb.) Ahlefeldt, Fjoldbygaard, for en broget Sø, Fjoldbygaard. 2den Pr. (20 Rb.) Westenholtz, Matstrup, for en hvidbroget Sø, Lola Montez, af blandet Yorkshirerace. 3die Pr. (10 Rb.) Jespersen, Gammel Mølle, for en hvid Sø, Grette.

c. Grise under $\frac{1}{2}$ Aar, men mindst 3 af samme Ruld.

1ste Pr. (20 Rb.) Højer, Lyngbygaard, for 5 brogede Grise af engelsk Race. 2den Pr. (10 Rb.) Petersen, Holmstrupgaard, for 12 forte og fortbrogede Grise af langhaaret engelsk Race.

VII. Fedt og slagtefærdigt Dvæg.

1. Hornqvæg.

A. Af jydsk Race.

Dommere: Swan, Edinburgh; Ingversen, Hegnet; Buus, Gjedsergaard.

a. Stude indtil 6 Aar.

1ste Pr. (100 Rb.) Møller, Gistrup, for en fortbroget Stud. 2den Pr. (70 Rb.) Poulsen, Kvelstrup, for en graa-broget Stud. 3die Pr. (50 Rb.) Nathanson, Randers, for en fortbroget Stud. 4de Pr. (30 Rb.) Hansen, Kjærbygaard, for en fortbroget Stud.

b. Tyre og Vøller.

1ste Pr. (50 Rb.) Nathanson, Randers, for en fortbroget Vøl. 2den Pr. (30 Rb.) Salamon, Randers, for en fort-

broget Bøl. 3die Pr. (20 Rd.) Madsen, Thiele, for en fortbroget Tyr.

c. Køer og Qvier fra 1—6 Aar.

1ste Pr. (50 Rd.) Frijs Frijsenborg, for en fortbroget Qvie. 2den Pr. (30 Rd.) Griffen, Mundelstrup, for en fortbroget Qvie. 3die Pr. (20 Rd.) Saxtorph, Vosnæsgaard, for en fortbroget Ko.

B. Af andre eller blandede Racer.

De samme Dommere.

a. Stude indtil 6 Aar.

2den Pr. (50 Rd.) Griffen, Mundelstrup, for en rød Stud af blandet Race. 1ste og 3die Pr. uddeeldes ikke.

b. Tyre og Bøller.

1ste Pr. (50 Rd.) Meisner & Claudi, Horsens, for en rødbroget Tyr af blandet Race. 2den og 3die Pr. uddeeldes ikke.

c. Køer og Qvier fra 1—6 Aar.

1ste Pr. (50 Rd.) Rosenkrantz, Rosenholm, for en rød Ko af nordflesvigsk Race med lidt indblandet Rorthornsblod. 2den Pr. (30 Rd.) Suel-Brokbørff, Hindemaae, for en sort Ko af engelsk Race. 3die Pr. (20 Rd.) Eckardt, Drumgaard, for en rød Ko af blandet nordflesvigsk Race.

C. Kalve under $\frac{1}{2}$ Aar, uden Hensyn til Race.

Dommere: Halvorsen, Stomagerkro; Poulsen, Dalsgaard; Ziegler, Aarhus.

1ste Pr. (25 Rd.) Nielsen, Gunnestrup, for en blakbroget Kalv. 2den Pr. (15 Rd.) Larsen, Jernit, for en sort Kalv af blandet Race. 3die Pr. (10 Rd.) Mikkelsen, Skovby, for en blakbroget Kalv af ihdsst Race.

2. Faar (Faar og Veder).

De samme Dommere.

1ste Pr. (30 Rd.) Nielsen, Ravnshjerg, for et ægte Dishleyfaar, Nr. 22. 2den Pr. (20 Rd.) J. Jensen, Skaabe, for et Faar af engelsk Race. 3die Pr. (10 Rd.) Rasmussen, Flynderupgaard, for et Dishleyfaar.

3. Sviin over $\frac{1}{2}$ Aar.

De samme Dommere.

1ste Pr. (30 Rb.) Westenholtz, Matstrup, for en rødbliiset So, Pepita, af blandet Berckshirerace. 2den Pr. (20 Rb.) Lorenzen, Christinedal, for en fort Galt af Berckshireracen. 3die Pr. (10 Rb.) Saxtorph, Vosnæsgaard, for en fortplettet Galt af Berckshireracen.

Grev Frijs Frijsenborg gav Afkald paa de ham tilkjendte Præmier til Fordeel for Landmandsforsamlingen.

Udstillingerne.

Af disse var Udstillingen af Agerdyrknings-Redskaber og Maskiner den vigtigste, den, hvis Ordning og Opstilling havde taget meest Arbeide og Tid, den, der ogsaa havde det stærkeste Besøg, saa det ikke blot var i de til Prøverne bestemte Tider, men gjennem hele Dagen, at man her traf snart færre snart flere Medlemmer ivrigt beskæftigede med at undersøge og sammenligne de forskjellige Maskiner; og var det end langtfra, at en saadan Undersøgelse altid førte til Balg og Indkjøb, ja Klagebe end Fabrikanterne her som ved de fleste Udstillinger af denne Art over, at der ingen Forretninger gjordes, saa er det dog umiskjendeligt, at denne Slags Udstillinger ved det Vækkende, Tankegivende og Belærende, som de paa en let og levende Maade gjennem Diet bibringe de Besøgende, er af den største Betydning, og at derfor alle de Kræfter og Beskøftninger, som Udstillerne, Komiteen og Dommerne havde offret paa den, i Fremtiden skulle bære Frugter i riigt Maal. Endnu er der hos Mange ligesom en Fordom mod en stærkere Indførelse af Maskiner i deres Bedrift, og unægtelig lægge ogsaa baade de personelle og lokale Omstændigheder ofte store Hindringer i Veien; men Tiden vil komme og er neppe fjern, da enhver Landmand, der vil gjøre sig Haab om at kunne konkurrere i den Kamp, der forestaaer, og som mere og mere vil føre vort Agerbrug i en intensiv Retning, — da hver den Landmand maa see en af sine bedste, en af sine uundværlige

Støtter i den størst mulige Anvendelse af Maskiner, eller med andre Ord i at ombytte den kostbare Haandkraft med Heste- eller Dampkraft.

Foruden det Indkjøb, som Komiteen havde gjort af engelske Redskaber, der efter Mødets Slutning bleve solgte ved Auction, havde ogsaa flere fremmede Fabrikker sendt Gjenstande til Mødet, og stillede de danske Fabrikker end noget i Skygge ved Siden af disse og navnlig ikke kunde maale sig med dem i Arbejds Skjønhed, saa var det dog en Glæde at see de umiskjendelige Fremskridt i denne Green af vor industrielle Udvikling.

Fra Komiteens Side var der gjort store og vellykkede Bestræbelser for at gjøre Opstillingen saa smuk og hensigtsmæssig, og i det Hele taget Udstillingen saa frugtbringende som muligt, og Komiteemedlemmet Hr. Grosferer Rahr, ligesom de Mænd i Aarhus, der velvilligt ydede ham deres Bistand i dette Diemed, fortjene megen Anerkjendelse og Tak derfor. — Det nye store Ridehuus udenfor Frederiksport var af Militairautoriteterne overladt Komiteen til Udstillingen, og ved smagfulde Tilbygninger og en heldig Benyttelse af det store Rum afgav dette et fortrinligt Udstillingslokale for alle de mindre Gjenstande, medens de større Redskaber og Maskiner vare opstillede i to med Halvkure indhegnede Gaarde. Det Udvalg, der var valgt til Bedømmelsen af denne Udstilling, bestod af Professor Jørgensen, Formand, Mekanikus Winstrup, Forpagter Heide, Propr. Carøe, Skjervad, og Gods-eier Lund, Vedbysgaard. Torsdagen før Mødet havde de paabegyndt Bedømmelsen, og allerede paa selve Nabningsdagen kunde Formanden meddele en orienterende Udsigt over Udstillingen. Hver Morgen prøvedes forskjellige Klasser af Redskaber under en stærk Tilstrømning af Medlemmerne, der især med stor Interesse fulgte de smukke Prøver med Damptærskemaskinerne og de vellykkede Prøver med Meie- og Slaamaskinerne, hvor man til Ordens Overholdelse havde været saa heldig at faae en Afdeling Soldater, som ved at slaae Cordon om det

Stykke Korn, hvor Prøverne foregik, til Held for Tilstuerne selv, forhindrede de ved slige Prøver saa bekendte Uordener.

Mandag Middag samlede Medlemmerne paa det store Torv for i Procession at drage til Udstillingen, som Præsidenten aabnede med en Tale, i hvilken han først kastede et Blik tilbage paa de tidligere Landmandsmøders Udstillinger, og udtalte, at trods det smukke Arrangement i Horsens, og den riigholdige Samling i Odense, var denne dog den heldigste og smukkeste, der nogensinde har været herhjemme. Det var Konkurrencen mellem vore Fabrikanter, vi kunne takke for alle disse forbedrede og smukke Redskaber, og det var ogsaa Ønsket om ved Konkurrence at fremme Udviklingen, der havde ledet Komiteen til at indforskrive nogle fortrinlige fremmede Redskaber fra England. I det han paa Forsamlingens Begne takkede de af Komiteens Medlemmer, der havde haft med denne Udstilling at gjøre, Dommerne og Udstillerne, erklærede han Udstillingen for aabnet og uddeelte Præmierne.

Kort efter gav Formanden for Bedømmelsesudvalget Professor Sjørgensen i Forhandlingslokalet følgende Udsigt over Udstillingen:

Ved Bedømmelsen er brugt samme Fremgangsmaade som i Odense, da den der havde viist sig heldig; Dommerne have kun været samlede siden i Torsdags og have altsaa kun haft ligesaamange Dage, som der vilde bruges Uger til en sliq Bedømmelse, og det er derfor muligt, at noget kan være overseet, skjøndt der fra Udvalgets Side er anendt al Flid. Den store Smødekommen, som Udvalget har fundet hos den forberedende Komitee og den hensigtsmæssige Ordning af det Udstillede har imidlertid i høi Grad lettet Hvervet.

Medens man tidligere har tilstaaet Fabrikanterne fri Forsendelse til Landmandsmøderne af deres Udstillingsgjenstande, har man iaar for første Gang været at lade dem selv bære Forsendelsesomkostningerne, og Erfaringen har viist, at Sagen nu er tilstrækkelig modnet og rodfæstet dertil, thi intet af de forrige Møder har haft en saa stor og smuk Udstilling at op-

vise. Udstillingen omfatter nemlig 562 Nummere, medens den i Odense kun havde 502, og naar man kun iaar har uddeelt 49 Belønninger (nemlig 11 Sølv- og 26 Bronze-Medailleer og 12 Hæderlig Omtale), medens 85 bleve uddeelte i Odense, saa maa heraf ikke udledes den Slutning, at der er Tilbagegang i Udstillingsgjenstandenes Godhed, men det har sin Grund i, at man kun har villet belønne de virkelig nye Ting, som her ere komne frem, og ikke ved en løs Uddeling af Medailleer til tidligere belønnede, om end iøvrigt vedvarende fortrinlige Ting svække Medaillernes Betydning.

De engelske Maskiner danne en Klasse for sig og ere bedømte uden nogen Sammenligning med de øvrige udstillede Maskiner af samme Art. Blandt Lokomobilerne med Tærskemaskiner maae baade Clayton, Shuttleworth & Co.'s og Hornsbys fremhæves. De have begge et udmærket Rensseapparat af en nyere Konstruktion. En Meiemaskine af Hornsbys med et nyt Afslæggeapparat, der først kom frem ifjor, synes ogsaa fortrinlig. De af Hornsbys udstillede Slaamaskiner og Hesteviver fremvise intet Nyt, men ere særdeles gode. Ligesaa er ogsaa Bakers Renssemaskine efter et ældre Princip, men dette er saa godt udviklet og Arbeidet saa smukt udført, at Maskinen ikke vil staae i Skygge af noget nyere Slags Renssemaskine. De bekjendte Howardske Plove ere fortrinlige, men lidt sammensatte. De udstillede Grubber, Radrenserer og Staffødder ere gode; en Samling engelske Redskaber, som et Hamborger Huus har udstillet, ere ogsaa gode, men er kommen for seent til at æste ved Bedømmelsen.

2den Klasse. Plove. Det eneste Nye mellem dem er en Reolplov af S. Hansen, og den er derfor den eneste, der har faaet Medaillen, ihvorvel en Mængde af de almindelige Plove ere fortrinlige, ja de danne maaskee endogsaa den bedste Klasse i hele Udstillingen. De under denne Klasse udstillede Redskaber, det svenske Arder, der svarer til vor gamle Krog, og den böhmiske Spadeplov eller Ruchablo kunne hver for sig være meget brugelige Redskaber i de Egne, hvor de høre hjemme,

men vi have ingen Trang til at indføre dem, da vi allerede have Redstaber, der fuldt saa godt udføre det samme Arbejde.

3die Klasse. Harver og Tromler. Der synes at være en kjendelig Forbedring af Harvernes Konstruktion, om der end findes endeel af de ubstillede, der kjendelig samle efter at finde de rette mekaniske Principer. I den danske Afdeling er der ikke en Tromle (i den engelske findes derimod en fortrinlig), og dog er Tromlen sikkert det fletteste Redskab, vi have, da den har bevaret sig uforandret fra gammel Tid; det vilde være ønskeligt, om Fabrikkerne vilde henvende deres Opmærksomhed mere paa den.

Det er at beklage, at de svenske Fabrikker, der have et saa udmærket Materiale til Redstabsbrug, ikke ere mødte her; derimod maae vi udtale vor Glæde over den fra Cathrineholms Jernværk ved Frederikshald sendte Samling af Redstaber.

4de Klasse. Saaemaskinerne vise ikke noget særligt Nyt. En Frøsaemaskine fra Wistoft i Viborg, ved hvilken der samtidig kan saaes Raigræs og Kløver, er lavet smukt; ligesaa findes nogle forenede Korn- og Frøsaemaskiner ogsaa vel gjorte, og til mindre Gaarde ville de vist kunne have Fortrin, skjøndt det ialmindelighed ikke er heldigt at have Maskinerne for sammenfatte. Det første Forsøg paa at fabricere en Radsaaemaskine her i Landet er gjort af C. Jensen i Aarhus, og om den end væsentligt er en Kopi efter de engelske og staaer tilbage i Udførelsen for disse, bør den dog hvedes Anerkjendelse som et første Forsøg i denne Retning.

5te Klasse. Meiemaskiner og Hesteriver. Af disse findes intet Originalt i den danske Afdeling, men særdeles gode Esterligninger af de engelske, og dette er i og for sig priisværdigt, hvor Kopierne udføres med den Omhu, som f. Ex. Fabrikken Phoenix's, hvis Kopi af Samuelsons Meiemaskine fortjener Anerkjendelse.

6te Klasse. Dampmaskiner, Hestegange, Tærste- og Rensmaskiner. Allerups Lokomobil med Tærste- og

Kensmaskine er godt udført og vil vist vise sig fortrinlig; at Heegaards Lokomobil ikke er blevet belønnet, hidrører fra, at det i Odense fik den ekstraordinære høje Pris. Fra Frich i Aarhus og Møller & Kochumsen i Horsens er udstillet to smaa Dampmaskiner paa $1\frac{1}{2}$ —2 Hestes Kraft til Meieridrift, de ere smukt udførte. Vore Tærskemaskiner ere simple, men dette maa vist betragtes som et Held saa længe de drives med Hestekraft; det gjælder ikke blot om at levere den bedste Maskine, men ogsaa den, der bedst passer for Forholdene; naar vi derfor engang begynde at bruge Dampkraften mere, da maae mange af vore Maskiner udføre Arbeidet til en langt yderligere Grad af Fiinhed end nu vilde være tilraadeligt. Den af Schrøder & Jørgensen udstillede Hestegang er et af de interessanteste Stykker paa Udstillingen; det er en heel ny Form uden Tandhjul, og Kraften overføres til Axen ved en Skrue, Friktionen bliver mindre, og Kraft spares. Ved et Forsøg, som man anstillede, viste det sig, at 79 pCt. af den af Hestene udviklede Kraft kom til Anvendelse i Tærskemaskinen, der dreves af denne Hestegang, og dette maa anses for meget; holder den hvad den synes at love, vil den vække Opmærksomhed overalt i Verden, hvor den end monne komme.

7de Klasse. Hakkelsesmaskinerne ere meget gode, men vise ikke noget særligt Nyt. Brødrene Jensens nye Konstruktion med op- og nedgaaende Knive har man ikke kunnet erkiende som Fremskridt efter de anstillede Forsøg, men disse tillegger man ei heller stor Vægt.

8de Klasse. Meierigjenstande. Fra Rasmussen i Odense findes udstillet et godt Kjerneværk, men af almindelig Konstruktion. Schmidt fra Rugaard har udstillet en Smørfjærne, hvor Pendulbevægelsen er bragt i Anvendelse; det er et gammelt Princip, der i Tidens Løb er blevet afløst af Svinghjulet, men det er simpelt, gaaer muligviis lettere, og fortjener da Opmærksomhed. Der findes godt Bødkerarbejde paa Udstillingen, og nogle Melkesier af Messingtoist, som vist fortjene Fortrin for Haardug. Den af Justermester Bruun konstruerede

Stiveløbsbismer til Melkeveining er meget sikker og hensigtsmæssig, og den er nu at faae omkring i Landet hos Justeer-kammerets Kommissjonairer. Tavler til Meierikjeldere skylbes væsentligt Rand. Segeltes Vestræbelsler, der ere blevne understøttede af indsigtsfulde Landmænd som f. Ex. Proprietair Friis til Lillerup og Forvalter Buus paa Gjedsergaard. Denne helbige Samvirken giver Haab om, at de Tider ikke ere fjerne, da Meierivæsenet forlader den blotte Routine og kommer ind under Videnskabens Omraade, hvorved det langt sikkrere arbejder sig frem, saaledes som Tilfældet allerede kan siges at være med mange Dele af Landbruget, f. Ex. med Maskinen, der mere og mere konstrueres og vurderes efter Mekanikens Love, eller Foderet og Gjødningen, der først ere stillede i deres rette Lys ved Chemiens Hjælp.

9de Klasse. Vogne og Seletøier. Af disse ere udstillede flere elegante Luxusvagnar og dem har Udvalget afholdt sig fra at bedømme, idet det kun har holdt sig til de Sager, der høre til Landbruget, og til enkelte af disse uddeelt Præmier.

10de Klasse. Brændte Leerverer og

11te Klasse. Pomper og Sprøiter indeholde meget gode Sager, men intet Nyt.

12te Klasse. Forskjellige Maskiner og Redskaber. Blandt disse findes en Mergelmaskine fra Christensen i Silkeborgegnen, der under enkelte Forhold, hvor man kæmper med Vand og blød Bund, kan have sin Betydning. Blandt Badstest og Valkemaskinerne findes flere gode.

13de Klasse. Haandredskaber og Huusholdningsgjenstande. Hvad de første angaae, staae vi endnu meget tilbage, men store Fremstridt spores dog tydeligt. De fortrinlige Redskaber fra Marstrands Fabrik ere meget udbredte, om end meest som Modeller, men derved vinder dog Brugen lidt efter lidt Indgang. Den smukkeste Samling af Haandredskaber er den fra Spear & Jackson i Sheffield, men den fra Kruse ved Nyborg nærmer sig den meget. Freundlich i Ar-

huus har udstillet gode Knive. — En smuk, god, billig og nøiagtig Dvægvægt findes udstillet fra Berg i Kjøbenhavn. De smukke og gode Kornvægte, Thermetre og Melkemaalingsapparater fra Thiele i Kjøbenhavn fortjene særlig at fremhæves.

De i 14de, 15de og 16de Klasse udstillede Prøver af forskjellig Slags, Gjødningsprøver, Modeller og Tegninger ere vanskelige at bedømme, og Udvalget har ikke fundet Anledning til at uddele nogen Præmie i disse Klasser, hvor gjerne det end anerkjender de store Fremstridt, som navnlig Gjødningsfabrikationen har gjort, især efter at den har fundet en kontrollerende Støtte i den kemiske Analyse. I det Hele har Udvalget faaet et godt Indtryk af Udstillingen, og han haaber, at Forsamlingen vil stadfæste denne Dom ved flittigt Besøg. Præsidenten takkede sluttelig Prof. Jørgensen for den fortrinlige, orienterende Oversigt, han her havde meddeelt, og som han følte sig forvisset om vilde lette Medlemmerne Besigtigelsen af det Udstillede.

Paa Raadhuset var udstillet en Samling af Korn-, Frø- og Meelprøver, blandt hvilke de fra flere danske Huse i Udlandet indsendte Prøver navnlig udmærkede sig. Frig Jensen i Kjøbenhavn ligesom ogsaa et Par hamborgske Frøhandlere havde udstillet omfattende og riigholdige Samlinger af forskjellige Frøarter. Tillige fandtes her en særdeles smuk og interessant Samling af danske Mineralier og Steenarter. — Smør- og Osteudstillingen, der talte en stor Mængde tildeels særdeles gode Nummere, var opstillet i Konsul Mørchs Kjælber. I Lighed med Densensmødet blev ogsaa her uddeelt Præmier til dem, der havde lavet det Smør, som blev tilkjendt Medalje. — I Latinstolens Gymnastikhuus var Samlingen af Fiskerebskaber og Fiskeprodukter, tilligemed en Skolen tilhørende smuk Fuglesamling udstillet. Ved Domkirken fandtes henlagt en særdeles smuk og interessant Samling af Naaletræer i forskjellig Alder fra den vellykkede Stendalgaard-Plantage ved Viborg.

Præmienddeling.

1. Maskiner og Redskaber.

Dommere: Jørgensen og Winstrup, Kjøbenhavn; Heide, Bygholm; Carøe, Skjervad; Lund, Vedbygaard.

Sølvmedaille tilkjendtes: Clayton, Shuttleworth & Co., for et 8 Hestes Lokomobil med Tærskemaskine og Halm-Elevator. Hornsby & Sons, for et 5 Hestes Lokomobil med Tærskemaskine. Samme, for en Meiemaskine. John Baker, for en Kensemaskine. J. & F. Howard, for Plove og Harver. Allerup, Odense, for et 6 Hestes Lokomobil med Tærskemaskine. Schrøder & Jørgensen, Kbhvn, for en Hestegang. Spear & Jackson, for Haandredskaber. Thiele, Kbhvn, for forskellige Maaleinstrumenter. Kruse, Kongshøj Fabrik, for Haandredskaber.

Bronzemedaille tilkjendtes: Underhill, for en Turnips-saaemaskine. Hunt, for en Radrenser og Stakfødder. Hansen, Agerup, for en Reolplov. Christoffersen i Lund ved Grenaa, for en svensk Harve. Andersen, Aarhus, for en svensk Harve. Larsen, Bustrup, for en Polygonharve. Jensen, Lerchenborg, for en Korn- og Frøsaemaskine. Jensen, Aarhus, for en Radsaaemaskine. Allerup, Odense, for en Korn- og Frøsaemaskine. Wistoft, for en Frøsaemaskine. Fabriken Phoenix i Odense, for en Meiemaskine efter Samuelsons Princip. Johansen, Giershaab, for en Tærskemaskine. Møller & Jochumsen, Horsens, for en Tværtærskemaskine med Halmryster. Hermansen, Næstved, for en Tærskemaskine med Halmryster. Schrøder & Jørgensen, Kbhvn, for en Tærskemaskine. Stallnecht, Horsens, for en Tærskemaskine med Halmryster. Lange & Co., Svendborg, for en Tærskemaskine. Rasmussen & Co., Odense, for en Tærskemaskine. Insjong, Aarhus, og Lauersen, Lillerup, for Bødderarbejde. Jensen, Aarhus, for Haandredskaber. Rahser, Horsens, for Haandredskaber. Berg, Kbhvn, for en Dvægvægt.

Hæderlig Omtale tilkjendtes: Hermansen, Næstved, for en Sæddækker. Møller & Jochumsen, Horsens, for en Damp-

maskine paa $1\frac{1}{2}$ à 2 Hestes Kraft. Frich, Aarhus, for en Dampmaskine paa $1\frac{1}{2}$ Hestes Kraft. Hansen, Stougaard, for en Rensmaskine. Rasmussen & Co., Odense, for et Kjerneværk. Schmidt, Rugaard Teglværk, for en Kjerne. Bruun, Rbhvn, for en Stødelodsbiømer til Mælkeveining. Turnley, Bordingborg, for Mælkesigter. Lastrup, Viborg, for en Arbejdsundervogn. Nielsen, Hundrup, for Seletøibeslag. Schnevoigt, Viborg, for en Vabste- og Valkemaskine. Christensen, Horn Mark, for en Mergelmaskine. Freundlich, Aarhus, for Knivsmedarbejde.

2. For Meieriprodukter.

A. Smør.

Dommere: Ankerstjerne, Randers; Petersen, Vesterbygaard; Raae, Aarhus.

a. Smør fra større Avlsbrug.

Sølvmedaille: Magen, Petersminde; Petersen, Holmstrupgaard.

Bronzemedaille: Lawæg, Møltrup.

For Tilberedning af Smørret: 1ste Pr. (25 Rd.) Sfr. E. Schjødt, Petersminde; 2den Pr. (15 Rd.) Sfr. Koll, Holmstrupgaard. 3die Pr. (10 Rd.) Fru Lawæg, Møltrup.

b. Smør fra mindre Avlsbrug (ikke over 20 Røer).

Sølvmedaille: Petersen, Brabant; J. Jensen, Braamølle.

Bronzemedaille: Frenstrup, Holme.

Hæderlig Omtale: Høiriis, Rode; Jensen, Odber; Sander, Drøge; Møller, Sjørølev; Rasmussen, Piisberg Terp; Petersen, Labing; Therkildsen, Vester-Drum.

For Tilberedning af Smørret: 1ste Pr. (25 Rd.) Sfr. M. Jensen, Brabant. 2den Pr. (15 Rd.) Fru Jensen, Braamølle. 3die Pr. (10 Rd.) Fru Frenstrup, Holme.

B. Ost.

Dommere: Gerdes, Aarhus; Stenstrup, Aarhus; Petersen, Balskov.

Sølvmedaille: Koch, Thomasminde; Olsen, Bibygaard.

Bronzemedaille: Hansen, Jorstrup; Terndrup, Clausholm; Bay, Versdorflund.

Hæderlig Omtale: Biers, Vindebygaard; Sehested, Broholm; Schrøder, Marienhof; Hamilton, Varsbäck; Nielsen, Øversø.

3. For Fiskeriredstaber.

Dommere: Feddersen, Viborg; Baes, Aarhus; Hansen, Randers.

Sølvmedaille: Leidesdorff, Gøttheborg, for en Samling af Fiskeetroge.

Bronzemedaille: Thysdal, Aarhus, for en Samling af Fiskegarn; A. Hansen, Aarhus, for en Samling af Fiskeriredstaber.

Hæderlig Omtale: Martensen, Aarhus, og Bøgh, Stagen, begge for en Samling af Fiskeriredstaber.

4. For Fiskeprodukter.

Dommere: Feddersen, Viborg; Baes og Erslev, Aarhus.

Sølvmedaille: Hansen, Randers, for Fiske, udklækkede ved kunstig Ubrugning, og som en Anerkjendelse for 11 Aars Virksomhed; det norske Fiskeguano-Selskab i Christiania, ved Brødrene Hjorth i Kjøbenhavn, for norsk Fiskeguano.

Bronzemedaille: Bødker, Stagen, for tørret Klipfiske; Ellekom, Amsterdam, for hermetisk opbevarede Fiskeprodukter; Bjerling, Grøskjøbing, for saltet Aal.

Hæderlig Omtale: Berendt, Middelfart, for Marsvine-tran; Muus, ved Ludvigsen, Kjørteminde, for Fiske-tran; Johnsen, Aarhus, for røgede Rymølle-Aal.